

Jelentés

Ír EU elnökség konferenciája

A szegénységben élők részvétele
A részvétel kétirányú út

Szegények 3. Európai Találkozója
Palais d'Egmont, Brüsszel,
2004. május 28-29.

A konferencia támogatói:

Európai Bizottság

Szegénységellenes Igazgatóság, Társadalombiztosítási és Közszolgálati Minisztérium (The Anti Poverty DPT, Public Service of Social Security), Belgium

Segítője:

Európai Szegénységellenes Hálózat (The European Anti Poverty Network – EAPN)

EAPN

Rue du Congres 37-41

B 1000 Brussels

A jelentés nyomtatásban angolul és franciául olvasható.

Elektronikus formában az alábbi nyelveken érhető el: bolgár, dán, holland, finn, német, görög, magyar, olasz, lengyel, portugál, spanyol és svéd.

A jelentések letölthetők az EAPN honlapjáról: www.eapn.org

Köszönetnyilvánítás

Projekt koordinátor: Micheline Gerondal

A jelentés és a felmérés szerzője: Margo Gorman

Fényképek: Mathias Horemans

Az ír elnökség előszava

A 2000-ben lezajlott Európai Tanács lisszaboni ülése alkalmával a tagállamok által elfogadott egyik legnagyobb, 2010-ig megvalósítandó célkitűzés „a szegénység radikális csökkentése” volt. A hosszú távú cél azonban nem a szegénység mértékének enyhítése, hanem teljes megszüntetése. E cél megvalósítása érdekében 2010-ig radikális lépéseket kell tenni a szegénység mérséklésére. Ez nem merülhet ki a szegények és a társadalomból kirekesztettek állami támogatási rendszerének (state provision) a fejlesztésében, ennél alapvetőbb intézkedésekre van szükség, amelyek a szegénység és a társadalmi kirekesztés Európában továbbra is fennálló okait veszik célba, valamint határozott erőfeszítésekre ezen okok megszüntetésére.

A tagállamok a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni nemzeti cselekvési terveiken keresztül, a nyitott koordináció módszerével összehangolt erőfeszítéseket tesznek a fenti célok megvalósítása érdekében. Tudjuk, hogy a szegénység felszámolását célzó folyamatban nem elég a kormányzat odafigyelése és elkötelezettsége, szükség van a társadalom – köztük valamennyi érintett – részvételére, amelynek nyomán felmerül a konzultáció igénye és szükségessége.

Egyértelmű, hogy ebben a tekintetben maguk a szegények a kulcsfontosságú érintettek. Ők azok, akik közvetlenül megtapasztalják és elszenvedik a szegénység következményeit, s ezen tapasztalataik révén alapvetően fontos tudásra tesznek szert egyrészt a szegénység okait illetően, másrészt arra vonatkozóan, hogy hogyan lehetne leghatékonyabban megszüntetni a szegénységet, valamint, hogy ehhez mik a legfontosabb teendők.

A felsorolt okoknál fogva az ír elnökség örömeire szolgál, hogy az EU szintjén elősegíthette a kulcsfontosságú érintettekkel folytatott konzultációt a Szegények 3. Európai Találkozójának házigazdjaként, amely az Európai Bizottság támogatásával, a belga kormány és az Európai Szegénységellenes Hálózat (EAPN) együttműködésével került megrendezésre 2004. május 28-29. között.

Szeretnék köszönetet mondani minden érintettnek a találkozó szervezésében nyújtott lelkes támogatásért, különösen valamennyi résztvevőnek, akik keményen dolgoztak azért, hogy a konferencia ilyen sikeres legyen. Tekintve, hogy ez volt az első ilyen jellegű találkozó az EU bővítése óta, szeretnék külön köszönetet mondani az új tagállamok képviselőinek, akik új dimenziókkal bővítették a vitákat, és egyértelműen segítenek abban, hogy a szegénység felszámolása elsődleges fontosságú feladat maradjon az EU számára.

A találkozó témája – A részvétel kétirányú út – annak fontosságát hangsúlyozza, hogy a kormányok – mind nemzeti, mind európai szinteken – aktívan együttműködjenek az emberekkel helyzetük javításában – azzal a céllal, hogy teljes körűen számításba vehessék gondolataikat és javaslataikat a szociálpolitikai irányelvek kidolgozásánál. Az ír elnökség részéről a Miniszterek Tanácsának 2004. június 1-2-án eljuttatott üzenet, amely reflektál a témáról folytatott megbeszélés eredményeire, megtalálható ebben a beszámolóban.

A jelentés általánosságban kiváló áttekintést nyújt a konferencián elhangzottakról, és azt reméljük, széles körben eljut a szegénységben élőkhez, a velük foglalkozó szakemberekhez, a kormányokhoz és az összes kulcsfontosságú érintetthez az Európai Unióban.

Nagy örömmel köszöntöm Marie-Josée JACOBS asszony, luxemburgi családügyi, társadalmi szolidaritási és ifjúsági miniszter azon kötelezettségvállalását, mely szerint a luxemburgi elnökség jövőre vendégül látja a soron következő konferenciát. Ez a felajánlás segít a konferencia

folyamatosságának fenntartásában, és abban, hogy a találkozó fontos éves eseménnyé váljék a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni harcban.

MARY COUGHLAN, T.D. (Teachta Dála: az ír parlament alsóházának képviselője)
szociális és családügyi miniszter

Megjegyzés: Coughlan miniszterasszony a konferencia óta más miniszteri tisztséget kapott, a szociális és családügyi miniszteri posztot jelenleg Seamus Brennan tölti be.

Tartalom

Első rész: Bevezetés

Háttér

Elnöki gondolatok

Az ír elnökség üzenete a Miniszterek Tanácsához, 2004. június

Második rész: Jelentés a konferenciáról

Plenáris nyitó ülés

Tapasztalatcsere:
beszámoló a műhelyek munkájáról

Párbeszéd a résztvevők és a panel között

Zárszó

Reflexió: az elmélettől a gyakorlatig

Harmadik rész: Felmérés

Kérdőív

Példák

Appendix I: Program

Appendix II: Résztvevők listája

Első rész: Bevezetés

Háttér

Az Európai Tanács lisszaboni ülése (2000) egyetértett egy olyan EU-stratégia életbe léptetésével, amely radikális hatást kíván elérni a szegénység csökkenésében 2010-ig az Európai Unió területén. A nizzai Európai Tanács (2000. decemberében) elfogadta ennek a stratégiának a közös céljait. Ezek egyike volt valamennyi szereplő – köztük a szegények – mozgósítása a stratégia elemei melletti elkötelezettségre.

Ennek szellemében a belga elnökség (2001) európai találkozót szervezett a szegénységben és a társadalmi kirekesztettségben élők számára. Ezt 2003-ban hasonló kezdeményezés követte az Európai Unió soros görög elnökségének égisze alatt. A fenti találkozók megerősítették, mennyire fontos a szegények bevonása a szegénység felszámolására irányuló folyamatokba, és bebizonyították, hogy részvételük növeli a döntéshozatal és a megvalósítás folyamatainak színvonalát. A folyamat következő lépéseként az ír elnökség (2004) az Európai Bizottság és a belga kormány támogatásával megszervezte a szegények harmadik európai találkozóját. Az Európai Szegénységellenes Hálózat (EAPN) technikai és logisztikai segítséget nyújtott ezeknek a találkozóknak a megszervezéséhez.

Az európai szegények harmadik találkozója közvetlenül az Európai Unió hivatalos bővítése után zajlik. Az ír elnökség örömeire szolgál, hogy ezen a találkozón első alkalommal köszönheti az Európai Unió új tagállamából érkezett delegációkat. Ez a fejlemény fontos lehetőséget nyújtott új kapcsolatok kialakítására, új szempontok és megközelítésmódok figyelembe vételére a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni harcban.

A szegénységben és a kirekesztésben élők második európai találkozójáról írt görög elnökségi jelentés a Foglalkoztatási és Szociális Ügyek Tanácsa 2003. júniusi ülésére többek közt az alábbi javaslatot tartalmazta: „A tagállamok fokozzák erőfeszítéseiket a szegénységben élők bevonására a szegénység és kirekesztés elleni harc minden szintjén, és alakítsanak ki strukturális hálózatokat!” A harmadik találkozó célját az alábbiakban határozták meg:

“A szegénységben és kirekesztettségben élők részvételét elősegítő újabb módok kialakítása minden szinten, és a részvételt elősegítő strukturális hálózatok kiépítése, illetve erősítése.”

E cél elérésének támogatására az ír elnökség a Társadalmi Kirekesztés elleni Közösségi Akcióprogram irányító Bizottsága (Social Exclusion Program Committee) és az EAPN együttműködésével felmérés elvégzését határozta el annak megbecslésére, hogy milyen mértékű támogatást élvezne egy ilyen strukturális hálózat kiépítése. A vizsgálat azokra a mechanizmusokra irányult, amelyekkel elérhető a szegénységben élők bevonása, és arra a kérdésre, hogy ez a folyamat hasznosnak bizonyult-e – az EU társadalmi befogadási stratégiája szempontjából fontos – társadalmi összetartozásról szóló nemzeti cselekvési tervek kidolgozásánál. Az Európai Bizottság Társadalmi Kirekesztés elleni Közösségi Akcióprogram irányító Bizottságának tagjai és az Európai Szegénységellenes Hálózat munkatársai összehasonlították egymással az egyes nemzetek válaszait. A felmérés eredményei a jelentés harmadik részében találhatóak.

A 3. Találkozót megelőzően a különböző országok delegációinak alkalma nyílt a találkozásra annak érdekében, hogy felkészüljenek, és elkészítsék a Konferenciára szánt anyagaikat. Ez lehetővé tette, hogy helyi és nemzeti tapasztalataikból adódó kérdéseket és problémákat fogalmazzanak meg. A

szegénységet és a társadalmi kirekesztést közvetlenül megélők tapasztalataiból és azok elemzéséből megfogalmazódott kérdések, biztosították az alapot a 3. Találkozó keretein belüli színvonalas eszmecserehez.

A konferencia résztvevői többségükben szegénységben és a társadalmi kirekesztettségben élő emberek voltak, olyanok, akik másokkal együttműködve dolgozni kezdtek azon, hogy megkíséreljenek javítani saját helyzetükön, valamint családjuk és közösségük helyzetén. A résztvevők másik részét a szegénységellenes nem kormányzati szervezetek képviselői és terepen dolgozó szociális munkások alkották. Ezen túlmenően jelen voltak EU-intézmények képviselői, a Szociális Védelmi Bizottság (Social Protection Committee) és a Társadalmi Kirekesztés elleni Közösségi Akcióprogram irányító Bizottságának tagjai.

A szegénységben és a kirekesztettségben élők európai találkozója nem helyettesítheti a már létező, a szegények és a kirekesztettek érdekeit védő, megannyi szervezet és hálózat munkáját. Ehelyett annak elismerését jelenti az EU elnökség szintjén, hogy mennyire fontos szerepe van a szegények és a kirekesztettek „hangjának”, és példa arra, mennyire fontos ezeknek az embereknek a bekapcsolódása azokba a strukturális hálózatokba, amelyek társadalmi részvételük biztosítása érdekében működnek.

Elnöki gondolatok

A szegények és a kirekesztettek három európai találkozója a társadalom alsó rétegében élő európai polgárokat a magasba emelték, a perifériából a centrumba, a toronyházak lakásaiból, a táborokból, a szállókról, a sikátorokból, az elfeledett falvakból és a magányos tanyákról az európai államférfiak találkozóhelyére, az Egmont palotába. Példájuk egy forradalmi folyamat lehetőségét rejti. A 2004. májusában megrendezett 3. Találkozó haladást hozott az előző kettőhöz képest, de azt is megmutatta, mennyi mindent érhetnénk még el.

Mit is vártam ettől a Találkozótól? Átgondoltam, hogyan is vált a szegénység politikai üggyé Európában: felidéztem „a szegénnytörvényeket”, a késő 19. századi szegénység kutatásokat és felméréseket, a jóléti társadalom kifejlődését a múlt század közepén, aztán a jóléti államok hiányosságainak felfedezését és a szegénység újrafelfedezését az 1960-as években az európai integráció kezdetén. A Római Szerződés, amellyel az európai integráció elkezdődött, nem is említi a szegénységet vagy a társadalmi kirekesztést, de a hetvenes évek gazdasági hanyatlása és a „jóléti állam válsága” elkerülhetetlenné tette, hogy az EU elismerje a problémát, és tegyen valamit a megoldása érdekében.

Az 1970-es évekre a szegénység még csupán néhány országban vált a nemzeti politikai témává. Azóta a legtöbb országban az országos tennivalók listájára került, és az évek során a szegénység vagy társadalmi kirekesztés egyre fontosabb eleme lett az összeurópai napirendnek is. Ez az EU-projekt középpontjában lévő néhány kulcsfigura kitartásának és kezdeményezőkétségének volt köszönhető. Az EU országaiban – és talán más országokban is – az EU intézményei fontos szerepet játszottak a szegénység kérdésének tematizálásában, az első lépések megtételében, és a folyamatos, bár lassú fejlődés elindításában.

A kezdetet a három európai „szegénység program” jelentette. Az idők szellemének megfelelően az első és második Európai Szegénység Program az 1970-es és 80-as években a javulás terhére nagy részben a helyi akciókra és magukra a szegényekre rótt. A gondot akkoriban – a nemzeti és a helyi szolgáltatások és intézkedések közötti – egyeztetés hiányának tulajdonították. A megoldást a helyi szintű mozgósításban látták, amibe beletartozott a szegények részvétele is. A program költségvetése néhány szerény ösztöndíjban merült ki. Később az 1980-as években az „új szegénység” – vagyis a sebezhetőbbek fenyegetettségének a kényelemben élő többségen belül – felfedezése, valamint a létrehozott egységes piac és az ipari újraszervezés árnyoldalainak felismerése változást hozott a véleményekben. 1989 vízvonalzó volt a politikában Közép- és Kelet-Európában: egy történelmi pillanatra a „néphatalom” győzött az állami ellenőrzés felett. Ez az év az EU szociálpolitikájában is határkövet jelentett. Az új kifejezés a „társadalmi kirekesztés” volt, és a hangsúly a nemzeti politikák hiányosságaira helyeződött – eredménytelenségükre a társadalmi kirekesztés megakadályozása terén. Az EU III. Szegénység Programjában, megmaradt a szegények részvételének ideálja, de a hangsúly a regionális és a helyi állami szintekre került át, és arra, hogy miként is lehetne és kellene ezeknek a hivataloknak a társadalmi partnerekkel együtt, összehangolt és hatékony tevékenységet folytatni a társadalmi kirekesztés ellen. Ez alkalommal a hangsúly az államokon volt.

A III. Szegénység Program után volt egy zökkenő: az EU illetékessége a szegénység elleni küzdelem területén megkérdőjeleződött. Ezt a gondot oldotta meg az 1997-es Amszterdami Szerződés, amely formálisan is lehetővé tette, hogy az Európai Tanács ösztönözze a tagállamok együttműködését a „társadalmi kirekesztés” kérdésében. Ez nyitotta meg az utat 2000-ben a lisszaboni, majd ugyanabban az évben később a nizzai Európai Tanács ülése előtt. Az elsőt így célul tűzhatték ki a szegénység radikális csökkentését és a nagyobb társadalmi kohézió elérését, az utóbbit pedig elhatározhatták az új szociálpolitikai kezdeményezés, a társadalmi összetartásról szóló Nemzeti Cselekvési Tervek bevezetését, amely arra készíti a tagállamokat, hogy proaktív (kezdeményező), átgondolt és átfogó

szociálpolitikai gyakorlatot alakítsanak ki a társadalmi kirekesztéssel szemben. A következő évben, 2001-ben elindult az Uniós szintű folyamat. Ugyanabban az évben hívták össze a Szegények Első Európai Találkozóját.

Harminc év alatt az európai „szegénységben élők” a kezdetben helyi illetőségű szegénységellenes projektek tárgyaiból és szereplőiből, a nemzeti és az európai szegénységre irányuló tagállami és európai politikákat tárgyaló Uniós konferenciák alanyaivá és egyenlő jogú résztvevőivé váltak.

Nagy megtiszteltetés volt számomra a Szegények Harmadik Európai Találkozójának elnöki tisztsége. Megtiszteltetés volt együtt dolgozni a Találkozó előtt, alatt és után az ír elnökséggel és az EAPN által vezetett szervezőbizottság rendíthetetlen harcosaival, akik nagy gonddal igyekeztek mindent úgy szervezni, hogy az a résztvevők számára a legelőnyösebb legyen. Megtiszteltetés volt találkozni az ír, a belga, a luxemburgi miniszterekkel és a Bizottság tisztviselőivel, akik bizonyították az Uniós szinten folytatandó konzultáció és a párbeszéd iránti személyes elkötelezettségüket. Különleges megtiszteltetés volt számomra a résztvevőkkel találkozni, akik megosztották egymással, a szervezőkkel és a különleges vendégekkel tapasztalataikat és aggodalmaikat, szenvedéseiket és az azokból levont tanulságokat. Mindazt, amire tanítani tudnak bennünket, és amit mi megtanulhatunk tőlük a szegénységről és arról, mit lehet és kell tenni a megszüntetéséért.

Számomra három fő téma fogalmazódott meg ezen a Találkozón, s ezek mindegyike már elért eredményekből és még teljesítendő ígéretekéből állt. Mindhárom egy-egy cselekvési szintnek felel meg:

1) A szegénységben élők tapasztalatainak és szempontjainak elismerése:

A szegénység személyes megtapasztalása. A legjobb szándékú és legtájékozottabb politikaformálók sem hozhatnak intézkedéseket, szervezhet programokat és gyakorlatokat a szegénység és a társadalmi kirekesztés leküzdésére, ha nem tudják, milyen szegénynek lenni: ezt csak maguk a szegények mondhatják el nekik. Az európai szegények találkozóit azt mutatják, hogy ez megvalósítható. Ezen legutóbbi Találkozón az életből merített beszámolókat hallhattunk napjaink szegénységének különböző oldalairól. Új jelenségek mindig vannak. Az elhangzottak közt szerepelnek például az egységes piac – és az érzékletlenebb hatósági intézkedések – következményei az olyan közműszolgáltatások, mint például a víz és a villany területén. Az információs technológiához való hozzáférés hiánya a gyermekszegénység újabb formája. Fialok határokon átnyúló elrablásáról és kizsákmányolásáról hallottunk, új és aljas európai emberpiacról. Sok jó hírt is hallottunk: szegények és szövetségeseik olyan kezdeményezéseiről, amelyek tiszteletben tartják jogaikat és döntési szabadságukat.

2) A szegények szervezett részvétele a nemzeti szintű szakmapolitikai döntéshozásban:

Nemzeti szinten történő konzultáció. A Jelentésben szereplő kitűnő felmérés mutatja, milyen változatos mechanizmusok állnak rendelkezésre a szegények nemzeti szintű döntéshozásba történő bevonására. A jelenlévő kormányon lévő miniszterek olyan kezdeményezésekről számolhattak be, amelyek lehetővé teszik, hogy az állam meghallja az alul lévők hangját. A lentől jövő üzenetek információt szolgáltathatnak a nemzeti szintű tervezéshez, az Európai Tanács ülésein pedig vitára bocsáthatók, és ily módon tettekre sarkallhatnak. A szóhasználat és a konzultációs rend országról országra változik. Írországban és Belgiumban „partnerségi egyezmények” születtek, amelyek keretében a szegényekért és a szegényekből létrehozott szervezetek a hagyományos „szociális partnerek” mellett kapnak helyet. Luxemburgban a nem kormányzati szervek jogot kaptak a Főtanácsban (Conseil Supérieur) való részvételre.

Franciaországban 1998 óta létezik egy nemzeti kirekesztés-elleni tanács (Conseil National de Lutte contre les Exclusions), az idén pedig a NCST részévé tették a kirekesztés elleni harc társadalmi kommunikációját. Dániában az ún. „Veszélyeztetett Társadalmi Csoportok Tanácsa” jött létre.

A többi tagállam is követhetné ezeket a kezdeményezéseket.

A Találkozó résztvevői számára azonban ezek a konzultációs rendszerek problematikusak. Időnként a fogyasztóvédelmi konzultációk a jobb-módúak érdekeit szolgálja és nem a szegényekét, sőt még a szociális védelemről szóló eszmecsere is gyakran az erősebb érdekcsoportokat támogató fejleményeket eredményez, nem pedig a legrosszabb helyzetben lévőket. Mennyire lehet a szegénység érdekeit képviselő szervezetektől függetlenül is meghallani a szegények – mint egyének – problémáit? És milyen mértékű a tolerancia az aktivistákkal és „bajkeverőkkel” szemben például azokban az esetekben, amikor igaz ügyért harcolnak?

Legyen bármilyen a kommunikáció, a konzultáció nemzeti mechanizmusa és a tagállami kormányokkal fennálló kapcsolatok, ezek azok az eszközök, amelyek összekapcsolják a szegénységben élőket az európai politikai döntéshozatal rendszerével. Az európai színpadon a kormányok a főszereplők.

3) Igény az Uniós szintű további lépésekre:

Az Uniós lépések. Mint fentebb utaltam rá, az EU intézmények szerepe, legalábbis a szociális ügyekkel foglalkozóké hiteles, haladó szellemű a szegénység ügyének tekintetében, és hatott a nemzeti szintű intézkedésekre. Az életben lévő szerződések lehetővé teszik a kirekesztés elleni intézkedéseket európai szinten, és az Európai Alkotmány tervezet is tartalmaz erre vonatkozó utalásokat. A társadalmi összetartásról szóló nemzeti cselekvési tervek kapcsán alkalmazott „nyitott koordináció” gyakorlata kezd eredményeket hozni az európai szegények számára. Az EU azonban – s ez nagyon hangsúlyos azonban – mégiscsak főleg a gazdasággal törődik, és ahogyan ma a dolgok állnak, a szociális kérdések csupán másodrangúak számára. Ezért nemcsak a szegények, de a szociális miniszterek is hátrányban vannak nemzeti és európai szinteken egyaránt. A politikusok és a társadalmi mozgalmak közti feszültségek ellenére a politikusoknak és az aktivistáknak együtt kell élniük. Ezért a szegények érdeke a szegénységgel foglalkozó kormánytagok erősítése a más érdekeket képviselő többi miniszterrel szemben. Ezért olyan összetett ügy a szociális reform: a reformerek a politikában két erő közé szorulnak. A Találkozónkon részt vevő miniszterek ígéretük szerint elviszik a Találkozó üzeneteit az Európai Tanácsba, és küzdenek majd a további változtatásokért saját kormányaikban és a Tanácsban egyaránt.

Reménykednünk kell abban, hogy minél nagyobb a forgalom a szegénységről folytatott szakmapolitikai eszmecsere és vita „kétirányú utcájában”, annál többet tudnak tenni a közös ügyekért a látszólag egymással szemben haladók. Ha azt szeretnénk, hogy ez bekövetkezzen, továbbra is várakozással kell, hogy tekintsünk a Szegények Európai Találkozóira elé.

*Séamus O’Cinnéide
Európai Szociálpolitika Jean Monnet-professzora
Ír Nemzeti Egyetem Maynooth*

Az ír elnökség üzenete a Miniszteri Tanácsnak, 2004. június

Az ír elnökség, az Európai Bizottság támogatásával, valamint a belga kormány és az Európai Szegénységellenes Hálózat együttműködésével, 2004. május 28-29. között Brüsszelben megrendezte a Szegények 3. Európai Találkozóját (3rd European Meeting of People Experiencing Poverty). A találkozón az alábbi kulcsfontosságú üzenetek fogalmazódtak meg:

Folyamatban van és egyre fejlődik a szegénységben élők hatékony bevonása azokba az erőfeszítésekbe, amelyeket a tagállamok a lisszaboni célok megvalósítása érdekében tesznek a szegénység radikális felszámolására és a társadalmi kohézió erősítésére. A tagállamokban számos jó gyakorlat létezik ebben a tekintetben.

A legfontosabb feladatot jelenleg a folyamat további bővítése és elmélyítése jelenti:

1. A folyamat lényegi eleme a Nemzeti Cselekvési Tervek a Társadalmi Összetartásért (NCST/társadalmi összetartás) megvalósítása és további fejlesztése. Ezek a tervek igen hatékonyak bizonyulnak abban, hogy a szegénység felszámolásának kérdését a politika napirendjén tartásuk mind nemzeti, mind európai szinten, és valódi lendületet adtak valamennyi érdekelt fél részvételének. A kulcsfontosságú érdekeltek a szegények, így részvételük alapvetően fontos a folyamatban.
2. A hatékony részvétel feltétele a szervezethez és a szükséges források elérhetősége. Az érdekeltek bevonása alapvető társadalmi befektetést jelent abban az értelemben, hogy hozzájárul az NCST céljainak eléréséhez, és általánosabb értelemben a társadalmi kohézió erősödéséhez.
3. A részvétel kétirányú út. A kormány reagálása nélkülözhetetlen, nyitottságra és hatékony tettekhez van szükség a megnevezett feladatok hatékony megoldásához. Ez egyben a Tervek megvalósításának monitorozásában és értékelésében való részvételt is jelenti, amelynek része az indikátorok használata a nemzeti szinten lezajló haladás mérése, és a többi tagállam eredményeivel történő összehasonlítás céljából. Az információ, a tapasztalat és a jó gyakorlatok cseréje a 25 tagállam között kulcsfontosságú a nyitott koordinációnak, s nem csupán a kormány, de valamennyi érdekelt, különösen a szegények számára. A többi tagállam eredményeinek ismeretében, tisztában kell lenniük azzal, hogy mit lehetséges elérni a szegénység felszámolásában tekintettel a gazdasági és az egyéb körülményekre. A javasolt „streamlining¹” során gondot kell fordítani arra, hogy az ilyen szakmapolitikai információcserék hatékonysága ne csökkenjen, hanem növekedjen.
4. A szegénység okai összetettek és sokfélék. A szegénységben élő különféle csoportok mindegyikének meg kell hallani a hangját és a problémáit. A találkozón megnevezett, speciális támogatást igénylő csoportok az alábbiak: bevándorlók, etnikai kisebbségek, az emberkereskedelem áldozatai, különös tekintettel a gyerekekre, az elfogadhatatlan lakáskörülmények között élők, a hajléktalanok, a fogyatékkal élők és a gyermeküket egyedül nevelő szülők.
5. A szegénység összetettségéből adódóan számos miniszter odafigyelésére szükség van, többek között az egészségügyért, az oktatásért, a lakásügyért, az igazságszolgáltatásért, a belügyekért és a pénzügyekért felelős minisztereké.

---

¹ 2006-tól a streamlining keretében a tagállamok nem készítenek külön akciótervet a társadalmi kirekesztés ellen, hanem egy átfogó tervben foglalkoznak a kirekesztés, a nyugdíjak és az egészségügy kérdéseivel.

6. Sokak esetében a szegénység egyik legfőbb oka a diszkrimináció. A szegények a legalkalmasabbak arra, hogy rámutassanak a diszkrimináció forrásaira és a hátrányos megkülönböztetés megszüntetésének különböző útjaira. A diszkrimináció elleni harc intézkedéseiben való részvételüket így segíteni és bátorítani kell.

Az ír elnökség az alábbi nézetekre figyelt fel, amelyek kifejezték, hogy:

- A tagállamoknak építeniük kell a szegénységben élők részvételére, és tovább kell azt erősíteniük minden szinten az összes többi érdekelttel együttműködve azért, hogy megvalósulhasson a szegénység radikális csökkentésének és a társadalmi kohézió erősítésének célja.
- A tagállamoknak és a Bizottságnak gondoskodniuk kell arról, hogy a szegények valódi szerepet kapjanak a társadalmi összetartozásról szóló nemzeti cselekvési tervek megvalósulásának nyomon követésében (monitorozásában) és az értékelésében, a jövőre vonatkozó tervek kidolgozásában, és arról, hogy e részvétel hatékony támogatásának szükségessége súlyának megfelelő szerepet kapjon a nyitott koordináció gyakorlatának racionalizálásában („streamlining”), különösen a társadalmi összetartásról szóló nemzeti cselekvési tervek vonatkozásán.
- Az Európai Bizottságnak gondoskodnia kell a szegények érdekeinek teljes mértékben történő figyelembe vételéről a Strukturális Alapok jövőjéről szóló vitában és a Szociálpolitikai Agenda felülbírálata során.

Az ír elnökség örömmel üdvözli Luxemburnak a konferencián bejelentett kötelezettségvállalását arra vonatkozóan, hogy elnöksége alatt, 2005-ben megteszi a szükséges lépéseket egy hasonló találkozó megrendezéséhez Brüsszelben, és hogy megismétli a görög elnökségnek a Miniszterek Tanácsához eljuttatott 2003-ban tett javaslatát, hogy az EB és az egymást követő EU-elnökségek éves munkaprogramjuk részeként – a Kerekasztalhoz hasonlóan – gondoskodjanak ezeknek a Találkozóknak a megszervezéséről.

Második rész: Jelentés a konferenciáról

Plenáris nyitó ülés

Elnök:

Séamus O’Cinnéide professzor, University of Maynooth, Írország

Vitaindító előadók:

- Gerry Mangan, az ír elnökség képviselője
- Maria Arena asszony, a szociális integrációnak, a nagyvárosi politikának, az esélyek egyenlőségének és a köztisztviselésnek minisztere, (Ministre de l’Intégration Sociale, Politique des Grandes villes, Egalité des Chances et Fonction Publique), Belgium
- Marie-Josée Jacobs asszony, családügyi, szociális és ifjúsági miniszter, Luxembourg
- Odile Quintin asszony, Foglalkoztatási és Szociális Ügyek Főigazgatóságának főigazgatója, Európai Bizottság
- Isabelle Leborgne asszony, Nemzetközi Gazdasági és Szociális Partnerség Szövetsége (Association Action Partenariat International Economique et Social) a 2. Találkozó résztvevője

Séamus O’Cinnéide professzor az ír elnökség részéről megnyitotta a 3. Találkozót. Emlékeztette a hallgatóságot az európai szegénység elleni tevékenység hosszú történetére:

„A globális piac által diktált gazdasági érdekek dominanciájának fényében ugyan könnyű elveszteni a hitet a Szociális Európa megvalósításának lehetőségében, Európának azonban az elmúlt harminc évben sikerült felhívnia a figyelmet a szegénységre, és gondoskodnia arról, hogy Európa-szerte történjenek lépések a szegénység enyhítése érdekében.”

Üdvözölte a vitaindító előadókat és valamennyi résztvevőt, nyílt párbeszédre és gyümölcsöző eszmecserére bátorítva mindenkit a következő napok során.

Gerry Mangan, az ír elnökség képviselője Mary Coughlan, T.D., szociális és családügyi miniszter nevében üdvözölte a résztvevőket, tolmácsolta jókívánságait a találkozóknak, és jelezte érkezését az eredmények megbeszélésére később a nap folyamán. Tolmácsolta a miniszter elkötelezettségét a szegénység radikális csökkentése mellett, amelynek megvalósítását az Európai Tanács 2010-re tűzte ki. Abból az alkalomból, hogy e cél megvalósításának folyamatába 2004. május 1-jétől tíz új tagállam is bekapcsolódott, Mangan úr külön köszöntötte az új tagállamok képviselőit. Mary Coughlan, T.D., szociális és családügyi miniszter nevében folytatta:

„A megvalósítás alatt álló, társadalmi összetartásról szóló nemzeti cselekvési tervek mutatják a szegénység felszámolásához vezető folyamat összetettségét. A szegénységnek nincs egyetlen oka vagy megoldása, és megszüntetéséhez elkötelezett felelősségvállalásra van szükség, mind a kormányok, mind a társadalmak egésze részéről. Az NCST kidolgozása során nyert írországi tapasztalataim megértették velem, milyen sok különféle csoportra van szükség a tervek kidolgozásához és megvalósításához. Szükség van például tudósokra és szakemberekre az okok és a lehetséges megoldások elemzéséhez, szociális partnerekre, így a munkáltatókra és a szakszervezetekre, valamint a civil társadalom támogatására. Különösen fontos a szegényekkel foglalkozó, kormányzaton kívüli szervezetek támogatása, hiszen ők ismerik alaposan a problémákat. Az EAPN hatékonyan képviseli

ezeket a csoportokat. Az Európai Unió és az Európai Bizottságon keresztül megvalósuló nemzetközi szolidaritáson és támogatáson kívül, ugyancsak szükség van a kormányok, különösen a szociális ügyek minisztériumainak vezető szerepére is. S mindenekelött szükség van a szegénységben élők részvételére, azoknak az embereknek a bevonására, akik tudják, milyen szegénynek lenni, akik ismerik szegénységük okait és azokat a megoldásokat, amelyek megszüntethetik a szegénységet, és lehetővé teszik, hogy a szegények olyan színvonalon éljenek, amely többségünk számára természetes. S ez az, amiért ez a találkozó életbevágóan fontos a folyamat melletti elkötelezettség szempontjából. Külön hálával tartozunk Belgiumnak elkötelezettségéért és a folyamat kitartó támogatásáért. Az ír elnökség öröme szolgál, hogy helyzeténél fogva tehet valamit e folyamat folytonosságáért. Ha valóban fel akarjuk számolni a szegénységet, meg kell hallgatnunk azokat az embereket, akik szegénységben élnek. Mary Coughlan miniszter örömmel várja, hogy beszámolhasson minisztertársainak, és reméli, világos, határozott üzenetek fogalmazódnak meg a konferencia eredményeként.”

Maria Arena a szegények bevonásának folyamata szempontjából fontosnak nevezte a 3. Találkozót, mivel a folyamatnak fenntarthatónak kell maradnia, és érzékenynek kell mutatkoznia a szükségletekkel és az igényekkel szemben.

„A 3. Találkozó létrejötte az éves találkozó szükségességét jelzi. A statisztikákból egyértelműen kiderül, hogy a szegénység számtalan formában továbbra is létezik. Létezik anyagi értelemben, de az oktatáshoz és a technika új formáihoz való hozzáférés tekintetében is.”

A Társadalmi Összetartásról Szóló Nemzeti Cselekvési Tervek keretén belül már történtek bizonyos akciók, amelyek megerősítése szükséges. A Szociális Európa nem elvont elképzelés, hanem számos különböző szinten zajló küzdelem, amelyet láthatóvá kell tenni. Ennek a munkának a láthatóvá tételéhez meg kell mutatni, hogyan működik a Szociális Európa, és hallatni kell a hangunkat. Alulról építkező kommunikáció megvalósítására van szükség. Gondoskodnunk kell arról, hogy a Szociális Európában olyan szilárd szociális biztonsági rendszereken keresztül elégüljenek ki az alapvető szükségletek, amelyek mindenki számára helyet biztosítanak a társadalomban.

Amikor a lisszaboni célok megvalósítása közben nehézségekbe ütközünk, vannak, akik azt mondják, adjuk fel a küzdelmet. Én viszont amellett állok ki, hogy meg kell újítani és meg kell erősíteni az erőfeszítéseinket. Nem elég kiségnitni az embereket a szegénységből, hanem arról kell gondoskodnunk, hogy ne is jussanak el addig. A siker másik fontos eleme a más minisztériumokkal fenntartott kapcsolat nemzeti szinten, mint például Belgiumban az Esélyegyenlőségi Minisztériummal.”

Maria Arena miniszter asszony gratulált a szervezőknek a 3. Találkozó eszmecseréinek nyílt szelleméért, és kifejezte várakozását a Tanács ülésének szóló üzeneteket illetően. Hangsúlyozta, milyen fontos szerepe van annak, hogy a résztvevők külön-külön elvigyék ezeket az üzeneteket az általuk képviselt országok mindegyikébe.

Jacobs miniszter asszony nyitószavaival megköszönte a megtiszteltetést, hogy részt vehet a 3. Találkozón. Utalt a 2. Találkozóról szóló jelentésre, amely úgy fogalmazott a részvétel folyamatával kapcsolatban, hogy az valódi odafigyelést igényel a döntéshozók részéről. Jacobs miniszter asszony két, saját véleményt említett az „odafigyelés” és „találkozó” kapcsán:

- „Jobban odafigyelünk arra, aki beszélgetés közben a szemünkbe néz.”
- „A politika minősége javul, ha belevonjuk a közvetlenül érintettek hozzáértését.”

„A társadalmi szolidaritás miniszterként mindig is kötelességemnek éreztem, hogy találkozzam azokkal, akiket közvetlenül érint az általam képviselt politika. Természetesen megkönnyítette a dolgomat Luxemburg területének mérete.”

Jacobs miniszter asszony példákkal alátámasztott kulcsfontosságú alapelvek körvonalazásával folytatta beszédét:

„A mai társadalomban a szociálpolitika, különös tekintettel a társadalmi összetartozás politikájára, többé nem a jótékonyásra, hanem sokkal inkább a mindent átszövő kötelezettségekre épül. A társadalom elkötelezettségének a mindenki számára elfogadható életkörülmények lehetőségének megteremtése mellett, találkoznia kell az egyének azon elkötelezettségével, hogy megtegyék a szükséges erőfeszítéseket ahhoz, hogy éljenek is ezzel a lehetőséggel. A mindent átszövő kötelezettségek elve méltóságot ad a nincsteleneknek, mert cselekvő helyzetbe, nem pedig a megsegítettek státusába kerülnek általa. A 2. Találkozóóról szóló jelentésben ez egyértelműen megfogalmazódik az alábbi mondatban:

»A részvétel jog, nem pedig szívesség«

Ezen e ponton felidézem az Európai Tanács 2004. márciusában megtartott ülésének egyik elhatározását, amely különösen fontosnak tűnik abban az összefüggésben, amely ma itt összehozott bennünket. Az Európai Bizottság felszólítja a tagállamokat, hogy hozzanak létre »Reformot célzó partnerségeket« (*Partnerships for reform*)”. Ezeknek a partnerségeknek az a feladatuk, hogy a civil társadalmat bevonják a lisszaboni stratégia megvalósítását előmozdító gyakorlati tevékenységek terjesztésébe. A szociálpolitika szintjén, ezeknek az összefogásoknak mindent meg kell tenniük azért, hogy növeljék a polgárok aktív részvételét a Szociális Európa létrehozásában. Amennyiben az Európai Tanács felhívása meghallgatásra talál, minden tagállamban szerveződnek ilyen közösségek nemzeti szinten. Biztos vagyok abban, hogy ezek a partnerségek érdekelné fogják önöket!

Az összes érintettet bevonásával létrehozott együttműködések valamennyi polgár aktív részvételét feltételezik, így az Önökét is. Ha megengedik, akkor egy luxemburgi példával élek: 2004. május 6-án új törvény lépett életbe, amely azzal a joggal ruházza fel a szegénység és a társadalmi kirekesztés ellen harcoló nem kormányzati szervezetet, hogy a politikai tanácsadást végző Legfelsőbb Tanács (Conseil Supérieur) tagjai lehessenek. Ez a lépés jelképe a politikai eltolódásnak a civil társadalom szélesebb körű részvétele felé.

Természetesen ez a lépés, amely a szegények bevonását az őket képviselő szervezeteken keresztül valósítja meg, csalódást okozhat azoknak, akik közvetlen részvételt szeretnének. A válaszom erre: ne feledjük, hogy demokráciánk képviseleti rendszerre épül. A szegényeket képviselő szervezetek a „szövetségesek”, akik hidat építenek a szegények és a polgári hatóságok között.

Eredményes munkát kívánok, s közben ígéretet teszek Önöknek a jövőre nézve. Luxemburg, elnökségének ideje alatt, örömmel megrendezi a 4. Találkozót a támogatásnak és az együttműködésnek a 3. Találkozóra jellemző szellemében, az EAPN, a belga kormány és az Európai Bizottság közreműködésével.

Madame Quintin felszólalása elején elmondta, hogy szerinte a 3. Találkozó az Unió elkötelezettségét szimbolizálja a szociális védelmi rendszerek előtt álló legnagyobb kihívás, a szegénység felszámolása mellett, s egyben jelzi, hogy e rendszerek reformjának európai szemlélete a szociális védelem valamennyi dimenzióját összefogja. Ez a reform azonban csak akkor működőképes, ha maguk a szegénységben élők aktívan részt vesznek a kirekesztődés elleni küzdelemben. A Szociális Európa

mindenki javát kell, hogy szolgálja, egyrészt munkahelyek teremtésével, másrészt a kirekesztődés elleni küzdelemmel. Értelmetlen lenne, ha csupán az üzlet és a politikusok érdekeit szolgálná.

2000. decembere óta, amikor Európa döntést hozott a kirekesztődés elleni nemzeti politikák koordinálásáról, az Unió egy fontos célt állított maga elé: az összes érintett szereplő – elsősorban a szegények – bevonását és mozgósítását. Az Alapvető Jogok Kartája kinyilvánítja, hogy mindenkinek joga van az emberhez méltó létezéshez, a megfelelő anyagi javakhoz és lakáskörülményekhez, valamint az elérhető egészségügyi ellátáshoz és oktatási rendszerhez. E méltósághoz való jog logikus következménye a szegénység elleni harc mellett elkötelezett emberek bevonása, különösen helyi szinten.

Elmúlt az az idő, amikor a szociálpolitika mindössze néhány köztisztviselő kezében volt, akik „tudták”, mi a legjobb. Ma az érintettek „hangja” egyre fontosabbá válik a politikai döntések meghozatalában. Ennek jó példája a szociális összetartozás területén Az Első Társfelülvizsgáló Szeminárium (*First Peer Review Seminar*), amelyet az elmúlt áprilisban rendeztek Stockholmban, Svédországban. A szeminárium alátámasztotta, hogy a helyi szervezetek által kidolgozott tervek a helyi stratégiák fontos elemét képezték a társadalmi kirekesztődés elleni harcban. Ezzel együtt azonban még sokkal több tennivaló maradt olyan strukturált intézkedéseknek a megalkotása terén, amelyek lehetővé teszik, illetve tovább erősítik a szegények részvételét. Mindazonáltal ösztönzést ad, hogy a 2003-as Nemzeti Cselekvési Tervek kidolgozása óta több országban javult a helyzet a kirekesztésben élők részvételét, és az őket képviselő nem kormányzati szervezetekkel folytatott konzultációt illetően.

Miközben a Nemzeti Cselekvési Tervek egy része még ma is tendenciaszerűen valódi stratégiai cselekvési tervek helyett pusztán leíró jellegű jelentés, addig a 2003-ban született tervek közül az is látszik, hogy a tagállamok közül sokan összehangoltabb munkával és ambiciózusabb célokkal állnak készen a kirekesztés elleni harcra. Mi több, néhányuknak sikerült leszorítaniuk a tartós szegénységben élők számát is.

A gazdaság lelassulása, és a munkanélküliség növekedése miatt néhány országban megnőtt a szegénységgel fenyegetettek száma, különösen a veszélyeztetett csoportok körében. A pszichés problémák, az alkoholizmus, a drogfüggőség továbbra is nyomot hagynak társadalmainkon, és gyengítik azokat. Ezek a helyi körülmények igazolják a kirekesztés elleni harc átfogóbb keretek közé integrálásának szükségességét, amelyek között a szociális védelmi rendszerek modernizálása és reformja egy olyan megközelítéssel párosul, amely közvetlenül a legnehezebb körülmények között élőket célozza meg. Európai szinten a nyugdíjrendszer reformjához, a társadalmi kirekesztés elleni harchoz és az egészségügyi rendszer modernizálásához kapcsolódó közös célok integrálásának vagy „racionalizációjának” („streamlining”) ez a folyamata megkezdődött, és 2006-ra befejeződik.

A tíz új tagállam július végén nyújtja be első Nemzeti Cselekvési Tervét, és ennek a találkozóknak köszönhetően ezek a „cselekvési tervek” közelebb kerülhetnek a szegénységben élők alapvető szükségleteihez. Az új tagállamokban, ahol még mindig gyakori, hogy a civil társadalom nem megfelelően strukturált és fejlett, az első „cselekvési terveknek” igényességre, ambiciózusabb tervek kitűzésére kellene ösztönözniük a politikacsinálókat. Az előző konferenciák megmutatták, milyen fontos, hogy források – pénzügyi és emberi – álljanak rendelkezésre a szegények bevonásának megvalósításához. Az is fontos azonban, hogy elegendő idő legyen ennek a folyamatnak a megvalósulásához, és a különböző érintettek közötti kölcsönös bizalom és tisztelet kiépüléséhez.

Reméljük, hogy a civil szervezetekre ösztönzően hat ez a folyamat, amely mindannyiunkat személyesen arra kötelez, hogy odafigyeljünk a kirekesztés elleni küzdelem stratégiáira, célokat állítsunk magunk elé, és részt vegyünk ezek megvalósításában. Az európai társadalmi kirekesztés elleni stratégia arra kötelez

bennünket, hogy tovább lépjünk. A civil szervezetek nem lehetnek pusztán a tiltakozás erői. Akkor, amikor az Unió új alkotmánya a szociálpolitikát az európai demokrácia három alappilléreinek egyikévé emeli, ezeknek a szervezeteknek cselekvő erővé kell válniuk a szociálpolitika alakításában.

Leborgne asszony a Szegények 2. Találkozója résztvevőinek üzenetével nyitotta beszédét megemlékezve a tíz új tagállamról, akik optimizmust és új kihívásokat hoznak magukkal a huszonöt tagországból álló Európa számára. A többi tizenöt tagállamban a 2003-2005 közötti időszakra vonatkozó Nemzeti Cselekvési Tervek már az értékelés szakaszában tartanak. A 3. Találkozó új területekre visz bennünket, miközben azonban az előző találkozók munkájára épül.

„A legutóbbi találkozón megfogalmazódott bennünk, hogy keveset tudunk a sokunk számára ismeretlen eszközt jelentő, társadalmi összetartozásról szóló Nemzeti Cselekvési Tervek alkalmazhatóságáról. Megtanultuk, hogyan lehet némi távolságot tartani, amely lehetővé tesz egy bizonyos szintű elemzést úgy, hogy közben a valódi nehézségek ellenére teljesítjük azt a kötelességünket, hogy tanúságot tegyünk ezeken a találkozókon.

Élénken emlékszem a munkánk során megnyilvánuló kitartani, felfedezni akarásra, arra az akaratra, amely a részvétel működésének megértésére irányult, és arra az akaratra, amellyel a szegénység elleni harchoz szükséges eszközöket és erőforrásokat igyekeztünk megtalálni. A múlt évi záróülésen büszkének és erősnek éreztük magunkat a méltósággal, küzdelemmel és jó szándékkal elvégzett munkától, s ugyanakkor nagyon is tudtuk, hogy még nagy út áll előttünk.

Felismertük, hogy a munkánkat nem csak „magunk között” kell végeznünk, hanem integrálni kell az egyes tagállamokon belül folyó munkába és a Szociális Európa modelljének kontextusába. Új szinten kezdtünk párbeszédet politikai és gazdasági partnerekkel. E találkozó résztvevői számára a szegénység megélt valóság. Szerepünk van, amelyet el kell játszani a „részvételre” épülő demokráciában. E konferencia információinak és javaslatainak megszervezésével és strukturálásával képesek leszünk megteremteni a szükséges együttműködések mind az európai, mind pedig az egyes tagállamokon belüli szakmapolitikai döntéshozókkal.

Vannak biztató jelek. Június végén hazámban, Franciaországban a létbizonytalanság és a kirekesztés elleni harcért felelős miniszter nemzeti konferenciát szervezett a kirekesztés és a befogadás témakörében. A konferenciát megelőzően négy munkacsoport dolgozott az alábbi témákon:

1. Cselekvő szerepben
2. Jogokhoz való hozzáférés
3. Hajléktalanság
4. Lakhatás

A kormány elkötelezte magát a kirekesztés elleni harc széles körű társadalmi kommunikációjának megszervezése mellett, és ez a feladat a francia Nemzeti Cselekvési Tervbe is bekerült. Ezek a példák tipikusnak mondhatók más tagországok gyakorlatában is, és a helyi szinten gyökerező részvétel pozitív hatását mutatják.

Szeretném a remény üzenetét közvetíteni Önök felé, különösen az újonnan érkezettek felé:

Monsieur Monnet, Európa alapító atyja mondta: „Nem államokat, hanem embereket egyesítünk.”

A műhelymunka megkezdése előtt szeretnék ismételtelen köszönetet mondani az EAPN-nek, az elnökének és a csapat valamennyi tagjának azért a kemény munkáért, amellyel megszervezték ezeket

a találkozókat. Az EAPN munkája révén megismerhetjük a szegénység igazi arcát Európában. Ugyancsak szeretnék köszönetet mondani az ír elnökségnek támogatásáért, és azoknak a politikai képviselőknek, akik részvételükkel az együttműködés szellemét hozták magukkal. Szeretnék elismeréssel szólni a tolmácsokról, akiknek fontos szerepük van abban, hogy megértsük egymást. Végül valamennyiüket szeretném külön-külön üdvözölni. Mindenki saját országának követe, s bizonyos vagyok abban, hogy erre mindannyian büszkék vagyunk.”

Tapasztalatcsere: beszámoló a műhelyek munkájáról

1. Kék műhely

Elnök: Peter Kelly, Skót Szegénység Szövetsége (Scottish Poverty Alliance)

Jegyzőkönyvvezető: Danielle Dierckx, Belgium

Moderátor: Gosztanyi Géza, Magyarország

1.1. A részvétel folyamata:

Ez a műhely elsősorban a helyi és a nemzeti szintű részvétel folyamatát vizsgálta nagy gonddal. A társadalmi és a gazdasági diszkrimináció közötti kapcsolat tapasztalatcsere formájában került elemzésre.

Kapcsolat a társadalmi és a gazdasági diszkrimináció között
„Csupán a jogainkat kérjük. Az engedély nem egyenlő a jogokkal. Az EU létrejötte előtt a romák ezekre a területekre költöztek, és kevesebb problémánk volt, mint ma.” Olasz résztvevő
„A helyzet egyre romlik, s a törvényhozási hatalom egyre korlátozottabb. Kételyeink vannak a törvényhozás fejlődését illetően. Kirekesztettnek és elutasítottnak érezzük magunkat. Ha egy ország befogad bevándorlókat, csak azért teszi, hogy kihasználja őket.” Spanyol résztvevő
„Romákkal foglalkozom Spanyolországban. Etnikai kisebbség vagyunk Európában, és gazdasági, társadalmi és kulturális szempontból mindenütt egyaránt elutasítanak bennünket. Az EU bővítése után nagy számú kisebbség leszünk Európában.” Spanyol résztvevő
„Húsz évig voltam börtönben Olaszországban. Nehéz bekapcsolódni a mai társadalomba. Időnként teljesen elveszettnek érzem magam. Most büntetett előéletűek beilleszkedés problémáival foglalkozom. Nem lehet csupán a kormánytól követelni a dolgokat. Nekünk magunknak is dolgoznunk kell az információ megszerzéséért. Börtönviseltekkel és szenvedélybetegekkel foglalkozunk, akik azonban elsősorban emberek. Kezdetben az adminisztráció legalacsonyabb szintjén kell lobbiznunk. A köztisztviselőknek meg kell érteniük az embereket, a részvétel fontosságát.” Olasz résztvevő

A beszélgetésekből körvonalazódó egyik kulcsfontosságú probléma, nevezetesen az egyenlő részvétel hiánya, a műhelybeszélgetések résztvevőinek közvetlen tapasztalatain alapult. A politikából leginkább a menedékkérők, a menekültek, a vendégmunkások és az etnikai kisebbségi csoportok hangja hiányzik. A tény, hogy eddig nem sikerült a kisebbségek – például a 12 millió bennszülött roma – politikai részvételét elérni Európában, fő akadályt jelent jövőbeli részvételük előtt. A műhelymunka során elemezték azt a jelenséget, hogy a szegények és kirekesztettek, nem csupán a politikából rekesztődnek ki. Például azok, akiknek szélsőséges diszkriminációban van részük, nagyobb valószínűséggel kerülnek végül börtönbe. A műhely kutatta továbbá a diszkrimináció és a civil társadalomban való szélesebb részvétel kapcsolatát. Ennek eredményét az egyik résztvevő szavai fejezték ki egyetlen mondattal: „Jogunk van a létezéshez, az állampolgársághoz, ezek a jogok azonban nem tükröződnek a mindennapi életben.” Egy spanyolországi jó gyakorlat bemutatta, hogyan képes összehozni a közös ügy melletti kampányolás az embereket és segíteni abban, hogy legyőzzék frusztrációikat. .

Jó gyakorlat Spanyolországból

“Aqui vivo; aqui voto.” (Itt élek, itt szavazok.)

A kampányunk számos tevékenysége az alábbi célok elérésére irányult :

- változások a törvényhozásban
- a külföldieknek - mint az ország törvényes lakóinak - teljes részvétele

Kapcsolatba hoztuk egymással a külföldieket és a politikusokat, árnyékválasztásokat szerveztünk árnyék szavazócédulákkal.

A kampány hatására a média főcímeibe került, hogy 6000 bevándorlónak nincs szavazati joga az országban.

1. 2. Egy finnországi példa a részvétellel kapcsolatos intézkedésekre

A szegénység és diszkrimináció ellenes intézkedések és a civil társadalom szélesebb körű részvétele közötti összefüggés elemzése a strukturális mechanizmusról készült felmérés eredményeinek megbeszélésén belül folytatódott. Az eszmecseréhez egy, a részvételt támogató finnországi intézmény szolgáltatta a kiindulópontot.

Finnországban a kormány kapcsolatokat épített ki a szegénység ellenes intézkedések és a civil társadalom fejlesztése között a Civil Társadalom Részvételét Elősegítő Kormányprogramon keresztül, amely a 2003-2007 közötti időszakra szóló négy kormányzati program egyike. A szóban forgó program a nemzeti demokrácia erősítését szolgáló projekt, amelyet a civil részvétel bátorítására és a működő demokrácia megerősítésére indítottak el. A cél a civil és a választói részvétel lehetőségeinek javítása, a demokráciára nevelés és a képviseleti demokrácia erősítése. Különleges figyelmet szentelnek azoknak az alacsonyabb iskolázottsággal rendelkező, alacsony jövedelmű fiataloknak az integrálására, akik már kirekesztődtek a társadalomból, vagy akiket a kirekesztődés veszélye fenyeget.

Maija Pulli, **Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö (TVY) – Munkanélküliek Finnországi Nemzeti Együtműködési Szervezete** – a program megvalósítása során jelentkező problémák egy részét osztotta meg a részvevőkkel. Az információs kommunikációs technológia felhasználásának új lehetőségei, például a digitális tévé, nem hozzáférhető azok számára, akiknek nincsen pénzük. A kormány új kihívásokról beszél, arról, hogy párbeszédet akar az állampolgárokkal, növelni szeretné a szavazások részvételi arányát és a pártok taglétszámát. Keresik a részvétel új formáit a helyi szinttől a globálisig egyaránt. Az állampolgárságot tanítják, és fejlesztik. Mindezek ellenére fennáll a veszélye annak, hogy „a szép szavak, amelyek elhangzanak, pusztán szavak maradnak”. Konkrét és látható cselekvésre van szükség ahhoz, hogy ez a politika sikeres legyen.

1. 3. Az Európai Unió bővítése

A szegénységellenes napirend és a civil társadalom bevonásának erősítését szolgáló lépések összekapcsolásában rejlő potenciál megnőtt az EU bővítéséből adódó új lehetőségekkel. Több alapos elemzésre és egyértelmű cselekvési programra van szükség, mivel csaldottság övezi a változás sebességét, különösen az új tagállamokban.

Struktúrákkal és szervezetekkel kapcsolatos tapasztalatok
<p>„Bulgáriában az emberek csalódottak a szegénység növekedése és a részvétellel kapcsolatos haladás hiánya miatt. A legfőbb eredményt az EAPN-hez való csatlakozás jelenti.” Bolgár résztvevő</p>
<p>„Azzal erősítjük a hálózatot, hogy képviseltetjük a szegényeket a különböző bizottságokban, például a felhasználók jogait képviselő bizottságban. Amikor én egy ilyen bizottság tagja voltam, sok információt gyűjtöttem, és továbbadtam őket más anyáknak. Ez is egy módja saját magunk képviseletének.” Francia résztvevő</p>
<p>„Kis csoportokban dolgozva erősítjük a részvételt. A hálózatunkon belül tíz csoport működik. Sok ember kizárta magát. Ezekkel a csoportokkal kezdjük, majd a későbbiekben nagyobb csoportokhoz kapcsolódunk. S akkor elkezdhetünk lobbizni. Ez működhet, ha a kapcsolatok megerősödnek, és használható információval, kommunikációval rendelkezünk alulról fölfelé, és fordítva, az információ lefelé is eljut hozzánk.” Egyesült Királyság-beli résztvevő</p>
<p>„Ha azonban valóban elmondjuk a problémáinkat, zavarjuk őket. Amikor nálunk van a szó, akkor azt kell mondanunk, amit várnak tőlünk. Ha munkalehetőséget teremtenek a számunkra, az nem más, mint egy sor rosszul fizetett alkalmi munka, amelyek nem vezetnek alkalmazáshoz. Ördögi kör, amely az egyik képzésből a másikba vezet. Legalább hosszabb időre szóló szerződéseket kellene kérnünk. A munkaadók nagyon alacsony bérért kapnak meg bennünket, de mi van a felelősségükkel?” Francia résztvevő</p>
<p>„Szükség van az indikátorok (mutatók) harmonizációjára! Különböző civil szervezetek nem azonos nyelvet beszélnek majd. A részvétel méréséről van szó. Szükség van a Nemzeti Cselekvési Tervek értékelésére. Sajnálatos, hogy nincs jelen a társadalmi kohézióért felelős francia minisztérium képviselője.” Francia résztvevő</p>
<p>„Szeretném, ha minden országban lennének ehhez hasonló, nemzeti szintű találkozók, amelyek segítenének a társadalmi összetartásról szóló Nemzeti Cselekvési Tervek kidolgozásában.” Olasz résztvevő</p>

1. 4. Alulról építkező hálózatok

Sok hozzászólásban elhangzott azzal kapcsolatban, hogy a részvétel azokban az esetekben volt leginkább kudarcra ítélve, amikor hiányzott a kezdeményezések és a kormányzati struktúrák közötti kapcsolat. A pozitív oldalon a résztvevők elmondták, hogy a kormányok mára felismerték és elismerték, hogy a részvétel nélkülözhetetlen. A részvétel és a mozgósítás a politikai napirend része, ami nagyobb esélyt ad a folytonosság lehetőségére. Lényeges viták folytak arról, hogyan lehet úgy szervezni a folyamatot, hogy a szegénységben és a társadalmi kirekesztésben élők hangja nagyobb hangsúlyt kapjon. Francia résztvevők bemutatták, hogyan e célt megvalósítani a hálózat „alulról fölfelé” építésével, amely fenntarthatóbbá tette a részvételt.

A struktúráról folytatott eszmecsere során a különböző szintű, integrálandó hatalmi viszonyokról is szó esett. Néhány országban, többek között Franciaországban és Németországban a regionális szintek nagyon fontosak. Voltak pozitív tapasztalatok is olyan struktúrákra, amelyek a részvétel megvalósulását szolgálták, de elsüllyedtek a bürokrácia útvesztőiben. A nemzeti cselekvési tervek második körének

elkészítése során is számos követendő példa adódott: magasabb arányú volt a részvétel, nagyobb elismerést kapott a láthatóság, az átláthatóság és a valódi párbeszéd jelentősége.

2. jelentés: Zöld műhely

Elnök: Léopold Vereecken, EAPN Belgium
Jegyzőkönyvvezető: Justyna Wilga, ATD
Moderátor: Clara Fonseca, EAPN

2. 1. A tapasztalattól az elterjesztésig

A műhelymunka fő témáját az általunk felvázolandó szegénység-kép adta. A beszélgetés az alábbi kulcskérdésekre fókuszáltak:

- Hogyan kell terjeszteni az információkat, és kik felé?
- Hogyan közvetítsük megélt tapasztalatainkat a hatóságoknak, és hogyan keltsük fel az érdeklődésüket?
- Mit teszünk mi magunk, életünk javítása érdekében?

A belga csoport bemutatott egy modellt arra, hogyan mozgósítottak az energia-privatizációtól sújtott szegények, egy hatékony lobbist, amely helyi, flamand, szövetségi és európai szinten egyaránt működik. Emberek ezrei járultak hozzá egy, politikusokhoz eljuttatott helyzetjelentés megszületéséhez. A projekt szerint az energia-privatizáció EU-irányelve tovább nehezíti a szegények amúgy is sérülékeny helyzetét. Az áramszolgáltatástól való elzárás a társadalmi kirekesztődés első szakasza, és nyilvánvaló, hogy nem lehetséges a társadalmi részvétel az energiához való hozzáférés nélkül. Az energia-privatizáció politikája a vállalkozókat segíti, akiknek egy része még az adófizetést is megkerüli. A közművek privatizálásának kérdése fő témává nőtte ki magát, demonstrálva, hogy az erre irányuló európai politika mellékhatása a szegénység és a társadalmi kirekesztődés növekedése lehet.

A mobilizáció egy lehetséges modellje

A Belga Szegénységellenes Hálózat támogatásával megvalósuló a „Szegénység és energia” projekt, megszervezi a szegényeket, hogy harcoljanak az energiához való jogukért. A mozgalmat egy olyan nőkből álló turnhouti csoport indította el, akiknek az elektromos vagy gázellátásukat lezárták, és lendületbe jött Flandria-szerte. A mozgalom közvetlen eredménnyel járt: az áramellátást nem lehet többé azonnal megszüntetni, egyetlen szolgáltató sem járhat el ebben egyedül, kizárólag jogi úton lehet eljárni. Az eredményeket – a nyilvánosság és a politikusok érdeklődésének felkeltését – látva, a mozgalom résztvevői nagy lelkesedéssel vesznek részt a találkozókön. Egy közösségszervező személy felelős azért, hogy az emberek a kampány minden mozzanatában részt vegyenek, összehozza őket, kapcsolattartóként működik közöttük.

Érdeemes közösen dolgozni:

- Kapcsolatok épültek ki az ugyanezért a célért küzdő többi szervezettel
- A partnerekkel kialakított valamennyi kapcsolatnak részesei a célcsoport képviselői
- A projekt követeléseit tudósoknak is megmutatták, hogy meggyőződjenek tudományos megalapozottságukról
- A projekt eredményeit széles körben terjesztették. Különböző közművek információs találkozókat kérnek
- A projekt párbeszédben áll a közpolitika alakítóival.

Közösségfejlesztő: Mieke Clymans PRISO, Steunpunt, Turnhout, Belgium

A résztvevők közül sokan rendelkeztek hasonló tapasztalatokkal, és sokan számoltak be arról, hogyan vezetett az elektromosság és a gázellátás hajléktalansághoz és családok összeomlásához. Az egyik

dán résztvevő például azért vált hajléktalanná, mert képtelen volt fizetni az áramszámláit. Ivási problémái alkoholizmusba torkolltak, családja felbomlott. Litvániában a fűtés adójának 6-7%-os emelése sok embernek okoz fizetési problémákat.

Energiamegvonás: megélt tapasztalat
„Lengyelországban nem csak a nem-kormányzati szervek nem tudják fizetni az áramszámlájukat, a vasútnál is gyakran kikapcsolják az áramot. Jelenleg gyakorlat a kisebb vonalak bezárása. Ez növeli a munkanélküliséget. Lengyel résztvevő
„Mivel az állam az egyedüli ellátó, tetszés szerinti magas kamattal sújthatja az áram visszakapcsolását.” Portugál résztvevő
„A kikapcsolás után a visszakapcsolás nagyon drága.” Lengyel résztvevő
„A vízellátás privatizációjával a roma táborok helyzete tovább romlik.” Portugál résztvevő
„Ha valaki Minimexen (általános szociális ellátás) él, és gyerekeket nevel, nehezen tudja kifizetni a rezsit.” Holland résztvevő
„Belgiumban öt miniszter felel az energiáért, akikkel nehéz kapcsolatba lépni, nehéz felkelteni az érdeklődésüket. Mindegyikük saját házában él, nem tudják, mit élünk át.” Belga résztvevő

A közmű kampányhoz hasonló szervezett Lengyelországban a lengyelországi BARKA Egyesület a munkanélküliséggel kapcsolatban. A résztvevők a támogatás, a képzés, az oktatás és a foglalkoztatás értékéről beszéltek. Az ördögi kör megfordítható, ha adott az önszerveződés lehetősége és támogatottsága. A lehetőségek azonban sokszor túlságosan rövid életűek ahhoz, hogy hosszú távú eredményeket tartsanak fenn.

Foglalkoztatási- és képzési lehetőségek teremtése
„A hivatali szervekkel megismertetjük munkánk eredményeit. Megmutatjuk nekik, hogyan tanítjuk magunkat, hogyan gyógyítjuk magunkat terápiák (alkoholisták számára) segítségével, hogyan változtatjuk meg munkánk eredményeként életünket. Megmutatjuk, hogy képesek vagyunk gondoskodni magunkról. Sok miniszter látta az iskolánkat és a munkánkat. Soha nem hitték el, hogy alkoholisták vagyunk, és óriási problémákat kell legyőznöm. Jómagam sem hittem, hogy hat évig tanulok majd, és diplomát szerzek. Életünk tanúskodik mellettünk a hatóságok szemében, tapasztalataink segítettek a törvényalkotás előkészítésében, különösen a szociális foglalkoztatás (szociális szövetkezetek – social co-operatives) területén. Tapasztalataink olyan eszközöket adnak a nem-kormányzati szervek kezébe, amelyekkel elősegíthetik a szegények vállalkozó szellemének a felébresztését, akik aztán kiváltságos helyzetüknél fogva állás- és képzési lehetőségeket teremthetnek mások számára.” Lengyel résztvevő

2. 2. Alapszolgáltatásokhoz való jog

Fennáll a veszélye annak, hogy a társadalombiztosítási rendszerek a jótékonyág egyik formájához válnak hasonlóvá, miközben más intézkedések fokozzák az egyre növekvő jövedelem-különbségeket. Ennek eredményeként erősödik Európa kettészakadása. Mit lehet tenni az alapszolgáltatások biztosítása érdekében? Az alapvető lehetőségek megléte nélkül a részvétel lehetetlen. Ennek a műhelybeszélgetések tapasztalatain alapuló világos példája az európaiak mozgási lehetőségeinek

behatároltsága, különösen, ha arra gondolunk milyen korlátozottak a fogyatékkal élők rendelkezésére álló eszközök.

A szolgáltatásokhoz és a támogatáshoz való jog – nem jótékonyág

„Finnországban a lakhatáshoz, az egészségügyi ellátáshoz, az oktatáshoz és az információhoz való jog garantált, de így is fennáll a 10%-os munkanélküliség problémája, az arány a finn nyelvet nem beszélő bevándorlók között még ennél is magasabb. Ők nem tanulhatnak, nem juthatnak hozzá az információkhoz. Finnül nehéz megtanulni, mégis a társadalom tagjaivá szeretnék válni. Mit tehetünk annak érdekében, hogy a társadalombiztosítás ne váljon jótékonykodássá, amikor bevándorlókról van szó?”

Finn résztvevő

„Alkoholfüggő voltam, a problémákat azonban az ital nem oldja meg. Ma „Kofoed Iskola-függő” vagyok, mert segített jobbra tenni az életemet.”

Dán résztvevő

„Heroinfüggő voltam, de a BARKA-nak köszönhetően már egy éve állásom van és dolgozom.”

Lengyel résztvevő

2. 3. Struktúra és szervezés

A műhely résztvevői elmondták véleményüket a strukturális mechanizmusokról készült felméréssel kapcsolatban. A beszélgetések kiindulópontját a belga Szegénységellenes Szolgálat példája adta. A hatóságok ezt a kezdeményezést a különböző szövetségek közötti konzultáció eszközeként hozták létre. A Szolgálat legfőbb munkamódszere a részvétel.

„Nagy figyelmet fordítunk az írott szóra. Minden egyes találkozó végén megbizonyosodunk arról, hogy pontosan értjük-e, ami írásba került. Az írott dokumentumok azért nagyon fontosak, mert lehetővé teszik, hogy a résztvevők továbbadják másoknak az elhangzottak tartalmát és az elvégzett munka tapasztalatait. Vitáink nyitottak a szakemberek (egészségügyi és lakásügyi) és mások, például a bérlők szövetségének képviselői számára. Olvasásra és megértésre tanítjuk az embereket. Ebben olyan sikeresek vagyunk, hogy a jogi szakértők gyakran csodálkoznak a kirekesztettségben élők által feltett kérdések helytállóságában. Kétévente jelentést állítunk össze, amelyet a kormánynak véleményezni kell.”

A fenti tapasztalatok tanulsága, hogy szükség van

- a találkozókon elhangzottak írásban történő lejegyzésére
- a hálózat és a találkozók lehetőségére
- a kölcsönös eszmecserén és nem a jótékonyágon alapuló párbeszéd óhajára (ez ritkán áll fenn a hatóságok részéről)
- annak biztosítására, hogy a kirekesztettek elmondhassák véleményüket, és az meghallgatásra találjon
- képzésre

A többi résztvevő is véleményt mondott erről a tapasztalatról a beszélgetések során.

Struktúrák és szervezés: a tapasztalat hangja
„Hálózatot kell építenünk, és olyan partnereket kell találnunk, például a szakszervezeteket és a sajtót, akik tudják, hogyan hallathatják a hangjukat. A megmozdulásoknak és a szövetkezéseknek lavinyszerű hatásuk van.”
„A különböző területek, például a kirekesztettek és az egyetemek, együttműködésére van szükség a követelések megfogalmazásához és a projektek kialakításához.”
„A kirekesztettek aktív résztvevőként tekinthetnek magukra, olyan embernek érezhetik magukat, akik képesek kezdeményezésre életük megváltoztatása érdekében, ki tudják fejezni magukat a szövetségeken belül, fel tudnak vállalni projekteket más csoportokkal együtt, képezik magukat stb...”
„Foglalkoztatási műhelymunkát folytatunk, ahol megosztjuk egymással munkaerőpiaci tapasztalatainkat, s emellett megbeszéléseket folytatunk szakszervezeti és üzleti képviselőkkel. Ezeknek a vitáknak a tartalmát gondosan feljegyezzük, átolvassuk, elfogadjuk, mielőtt elkészül a végső jelentés. Ez időt vesz igénybe, ahogyan a partnerekkel folytatott konzultáció is, mégis elengedhetetlen.” Belga résztvevő
„Portugáliában nehéz hálózatot kialakítani a jogaink érvényesítése érdekében. A kormány csökkentette a hálózatoknak adott támogatásokat, hogy gyengítse őket. Így nem követelünk túl sokat, hogy ne veszítsük el a támogatást.” Portugál résztvevő
„A projektünket a flamand hatóságok támogatják, akik nem csökkentik a támogatásokat, mert párbeszédben állunk velük. A témát mi választjuk meg. A hálózatban a legtöbb munkát, például a szegények felkeresését, önkéntes alapon végezzük.” Belga résztvevő

3. jelentés: Narancssárga műhely

Elnök: Robin Hanan, EAPN Írország
 Jegyzőkönyvvezető: Josée Goris, Belgium
 Moderátor: Klaus Boehlke, Németország

3.1. A siker tényezői

A műhelymunka résztvevőinek tapasztalatai megerősítik, hogy Európában a szegénység erősödik, miközben az általános jólét növekszik. S eközben a szociális védelmi rendszerek gyengébbek és kevésbé hatékonyak. Ebben az összefüggésben érdemes feltenni a kérdést, van-e egyáltalán értelme részvételről beszélni?

A részvétel mindazonáltal még mindig fontos. Egyrészt azért, hogy a szegénység kérdése ne kerüljön le a politika napirendjéről, másrészt a figyelem felkeltésére van szükség abból a célból, hogy strukturális szinten tehesünk lépéseket ellene. Sikeresnek nevezhető a részvétel, ha a munkánk látható. Másrészt a részvétel nem elég a meg nem valósított szociális intézkedések és gyakorlat ellensúlyozására.

Az eszmecsere főbb pontjai az alábbiak voltak:

- A siker egyik fontos tényezője a szervezetek és a megmozdulások láthatósága. A példák között említhetjük az utcai találkozót, feljegyzéseket, brossúrákat, akciókat és demonstrációkat.
- Ezt követően fontos – például rendszeres levelezéssel – az állandó nyomásgyakorlás a kormányra mindaddig, amíg el nem kötelezi magát.
- A siker egy másik tényezője az erők egyesítése, és a hasonló célokért küzdő szervezetek hálózatának megszervezése.

- Más szervezetekkel, például a szakszervezetekkel történő együttműködés is a siker egyik tényezője.
- A politikusok megnyerése és befolyásolása.

A műhelybeszélgetéseken elhangzottakból kiderült, hogy egyes országokban a választott képviselők elzárkóznak az egyesületekkel való párbeszéd elől. Nem akarják meghallgatni, amit a polgárok mondanak. Azzal érvelnek, hogy a szociális problémák nem tartoznak rájuk. A műhely tagjainak megítélése szerint ez a kérdés központi fontosságú, és témává kell tenni a plenáris ülésen.

3. 2. Hálózatok a részvétel előmozdítására

A strukturális mechanizmusokról szóló felmérés eredményei egy írországi esettanulmány példáján kerültek bemutatásra. Tíz nemzeti hálózat működik Írországban, amelyek formális kapcsolatban állnak a kormánnyal az Ír Szegényellenes Stratégia megvalósításának keretében. Mindegyik hálózat – lévén nem kormányzati szerv – autonómiával és saját identitással rendelkezik, bár a kormány finanszírozza működésüket. A hálózatok feladatai közé tartozik a támogatások eljuttatása a helyi szegényellenes mozgalmakhoz, és tagjaik – földrajzi vagy egyéb érdekközösségek, szegénységben élő egyének – bekapcsolása a szakmapolitikai döntéshozatal befolyásolásának folyamatába. Az egyik hálózat az egyedülálló szülők speciális szükségleteivel foglalkozik.

Gyereket egyedül nevelő szülők és gyerekeik: prioritás
<p>Maria Creighton, egy magányos szülőkből álló, támogató helyi csoport tagja elmesélte, hogyan érhető el az érintettek bevonása hálózat segítségével az írországi OPEN nevet viselő, egyedülálló szülők hálózata példáján. „Ma azt az üzenetet fogalmazhatom meg, hogy az egyedülálló szülők, ha lehetőséget kapnak, velem együtt, élnek is velem. Gazdasági függetlenséget szeretnénk, s ami a legfontosabb, a családmódell sokféleségének az elismerését. Mi is igazi családok vagyunk. A hálózatok azért vannak, hogy a különböző csoportok találkozzanak, hogy eszmecserét folytassanak információkról, képzésről és támogatásról. Szellemisségünkhöz mindig is hozzátartozott az önszolgálat. A magányos szülők vezetnek a helyi csoportokat, s a vezető testület tagjai is mindannyian egyedülálló szülők. Jómagam munkanélküli voltam, és egy csecsemőt neveltem. A hálózatunk anyagi támogatást kapott az INTEGRA nevet viselő program keretében, és így hatan részt vehettünk egy képzési programban. Az OPEN megszervezte a gyerekek megőrzését, és kifizette az utazást. E nélkül a segítség nélkül nem tudtam volna részt venni a tanfolyamon. Ez volt az első és utolsó alkalom, hogy egy szervezettől megkaptam azt a támogatást, amelyre egy egyedülálló szülőnek szüksége van.”</p>
<p>„Sok európai ország igen fejlett szociálpolitikával rendelkezik. Sajnos Görögországra ez nem igaz.” Görög résztvevő</p>
<p>„Svédországban is nehéz egyedülálló szülőnek lenni, de sok, számunkra fontos, támogatásban van részünk. A gyermekmegőrzés megoldása könnyű. Emellett egyedülálló szülőként 18 hónapig otthon maradhatunk miközben fizetést kapunk. Minden hónapban külön segílyt kapunk, olcsóbban bérelhetünk lakást, és családtámogatást kapunk. Ebben az esetben igen kiváltságos helyzetben vagyunk, de még így is nagyon sok gyerek szenved a szegénységtől.” Svéd résztvevő</p>

3. 3. Anyagi források

A részvétel sikeres megvalósulásának egyik elengedhetetlen feltétele, hogy egy bizonyos számú csoport rendelkezzen azokkal az anyagi forrásokkal, amelyekre támaszkodva elindíthat egy ilyen folyamatot. A támogatás, mint például egyedülálló szülők esetében a gyermekmegőrzés feltételeinek a javítása és az útiköltség kifizetése, lehetővé tenné a nagyobb arányú részvételt. A bevándorlók – bürokratikus akadályok miatt – ugyancsak el vannak zárva a részvétel lehetőségétől. A bürokratikus intézkedések, amelyek a papírok és a törvényes állapot megszerzésére kötelezik őket hosszúak, és bonyolultak, amelyek felemésztik energiájukat. Az ő esetükben sincs lehetőség a részvételre. A gyerekek különösen veszélyeztetettek. A kezdeményezésre kész egyének és csoportok támogatása segíthet annak megelőzésében, hogy az emberek a tartós szegénység csapdájába essenek.

Részvétel és finanszírozás

„A részvétel és a források kéz a kézben járnak. Ha hosszú távon akarunk a szegénység ellen harcolni, nem hagyatkozhatunk a projektekre alapozó finanszírozási rendszerben. Partnerségeket hoztunk létre a szegénység elleni harc érdekében, s ha komolyan vesznek bennünket európai szinten, akkor megfelelő anyagi háttérre van szükség mindaddig, amíg meg nem oldjuk a problémát.”
Német résztvevő

3. 4. Az emberi jogok megsértése

Egy bolgár férfi, akinek a fiát elrabolták, megindító előadást tartott a szegénységről mint az emberi jogok megsértéséről, amely a gyerekeket kiteheti az emberkereskedelem veszélyének. Európai szinten semmi nem történik, ha a szegények gyerekeit elrabolják. A műhely résztvevői egyetértettek abban, hogy a záróülésen felvetik ezt a kérdést.

Emberkereskedelem

A szegénységet kihasználják a szervezett bűnözők és korrump személyek. Egy apa személyes beszámolója felhívta a figyelmet a szegény gyerekek veszélyeztetettségére. A fiát, a hétéves Savesint házuk elöl rabolták el az utcáról. Miután több évig hiába kutatott utána elkeseredetten Bulgáriában, elhatározta, hogy éhségstrájkot folytat az Európai Unió brüsszeli hivatali épületei előtt, hogy felhívja a figyelmet arra, hogy nemzeti szinten nem történik semmi a gyerekkereskedelem ellen, ezért európai szintű intézkedésekre van szükség ezen a területen.
„A bolgár rendőrség nem tett semmit, s amikor saját magam kezdtem nyomozni, ellenezték, és azt mondták, veszélyeztethetem vele a gyerekeket. A Savesin név reményt jelent a nyelvünkön, s mára az összes elrabolt gyerek számára a remény szimbólumává vált.”

3. 5. Kapcsolatteremtés a szakmapolitikai döntéshozókkal és a célkitűzések befolyásolása

A részvétel és a részvétel folyamata sikerének egyik nélkülözhetetlen feltétele, hogy a politikusok készen álljanak a párbeszédre. A jelenlévő delegációk egy jelentős része kijelentette, hogy nem tudnak kapcsolatba lépni a szociálpolitika alakítóival. A politikusok elzárkóznak az egyesületektől, elvágják kezdeményezéseiket, és elutasítják a „nem rájuk tartozó ügyeket”. A műhelybeszélgetések azt elemezték, hogyan lehet rávenni a politikusokat, hogy aktívabb eszmecserébe kezdjenek a szegénységben és társadalmi kirekesztésben élőkkel. Egyetértettek abban, hogy a plenáris ülésen résztvevőket fel kell kérni, mondjanak véleményét arról, hogyan lehet ezt elérni.

Részvétel a politika kialakításában

Görögországban a becslések szerint közel félmillió fogyatékos ember él, és 63%-uk – akik közt sok a fiatal – főként közúti balesetben szerezte fogyatékoságát. Az EQUAL névre hallgató kezdeményezés keretén belül egy 16 szervezetből álló partnerséget vezettünk Görögországon belül. Fő célunk a testi fogyatékosággal élő emberek részvételének az erősítése volt, mivel alig létezett bármiféle szervezett részvétel.

Széleskörű összefogás alakult ki, amelyben többek között a görög nemzeti tévé is részt vett, és kiterjedt médiakampány indult a testi fogyatékosággal élőkkel, és a hozzáférésükkel kapcsolatosan. Görögországban a középületek 85%-a megközelíthetetlen a mozgáskorlátozottak számára.

A fogyatékkal élők szövetségei és mozgalmai nem csupán a megvalósítással, de közös akciók tervezésével is foglalkoztak. Növelte sikerük esélyét, hogy közöttük voltak az alulról szerveződő csoportok is. Ez a fajta, közvetlen tapasztalatokon nyugvó nézőpont segít a sztereotípiák leküzdésében.

Szükség van rá mikro-szinten, és az összes többi szinten egyaránt.”

A társadalmi kirekesztés elleni európai gyakorlat ún. „puha” szabályozás keretébe tartozik. A nyitott koordináció módszere próbálja elérni, hogy a tagországok felelősséget vállaljanak a társadalmi összetartásért, de csupán a jó szándékukra hagyatkozik. A műhely résztvevői amellet szóltak, hogy a társadalmi kirekesztés elleni harc kérdése kerüljön be a „kemény”, a kötelező érvényű törvényhozás körébe, amely biztosítja a tagállamok számon kérhetőségét. Megfogalmazódott még az Európa-szerte érvényes közös standardok bővítésének, így például a minimál jövedelem egységesítésének az igénye. E munkák egy része európai szintű megvalósítást igényel.

Egyetértettek abban, hogy javaslatot tesznek arra vonatkozóan, hogyan lehet olyan európai határozatot elérni, amely erősíti az önkéntes tevékenységet és a nem kormányzati szerveket. Szükség van olyan eszközökre, amelyekkel az autonómia megtartása mellett megoldható a finanszírozásuk.

5. Lila műhely

Elnök: Philip Lonegren, Svédország

Jegyzőkönyvvezető: Laura Calvanelli, Olaszország

Moderátor: Marja Hermans, Belgium

4. 1. Élet- és munkakörülmények

A beszélgetések során felmerült alapvető téma a vendégmunkások helyzetének kérdése volt, akik a kizsákmányolás szélsőséges formáinak vannak kitéve. Ezek az emberek hiányoznak a szegénységi statisztikákból, arctalanok és némák. Mit lehet tenni élet- és munkakörülményeik javítása érdekében? Abban az esetben, ha ezek a munkások nem rendelkeznek érvényes munkavállalási engedéllyel, még inkább kizsákmányolhatók. Lépéseket kell tenni legalizálásukra és láthatóvá tételükre. A műhely megvitatta a vendégmunkások szavazati jogára tett javaslatot. Ez lehetővé tenné számukra a politikusokkal való párbeszédet, és néhány alapvető jogot biztosítana számukra.

A sok városban üresen álló és rossz minőségű lakások kérdése fő problémaként jelentkezett a résztvevők között. A rejtett szegénység növekszik a fogyatékkal élők, az egyetlen jövedelemből élő családok és a gyermeküket egyedül nevelő szülők között.

Munka- és életkörülmények
<p>„Ma azt látjuk, hogy egy fiatalnak három-négy munkát is el kell vállalnia azért, hogy a rosszul fizetett éttermi vagy kórházi munkából összeszedjen egy elfogadható fizetésre valót. Nincs megoldva ezeknek az embereknek a szakképzése.” Svéd résztvevő</p>
<p>„Az írországi Bevándorlói Jogok Központjában (Migrant Rights Centre) ellátást és támogatást nyújtunk mind az EU-országokból, mind a máshonnan érkező vendégmunkásoknak. Létezik nálunk a Bevándorlók Fóruma is, ahová vendégeket, például politikusokat hívunk. Dokumentáljuk és kutatjuk a vendégmunkások tapasztalatait, akik gyakran a legpiszkosabb, legveszélyesebb és legnehezebb munkát végzik. Támogató csoport is működik a külföldről érkező háztartási alkalmazottak számára. Közülük legtöbbször szakembereknek dolgoznak, és szükség van rájuk, mint gondozókra a nők megnövekedett részvétele miatt az írországi munkaerőpiacon. Tartózkodási engedélyük 1-2 éves munkavállalói engedélyhez kötött, így könnyen találják magukat egyszer csak papírok nélkül. A munkaadók fegyverként használják ellenük a munkavállalói engedélyt, még azokban az esetekben is, amikor nincs szükség munkavállalói engedélyre, gyakoriak az adózással és a társadalombiztosítási befizetésekkel kapcsolatos problémák. Sok bevándorló nincs tisztában a jogaival, és a munkáltatók egy része sem ismeri ezeket.” Ír résztvevő</p>
<p>„Spanyolországban vannak szezonális vendégmunkások, akik elképesztő körülmények között élnek, nem ismerik a jogaikat, és kizsákmányolják őket. Valamit tenni kell ez ellen európai szinten.” Spanyol résztvevő</p>

4. 2. A részvétel feltételeinek megteremtése

Másik kulcskérdést a részvétel különböző mértékű megvalósulása jelentette az egyes tagországokban. Az EU-nak világos irányelveket és kritériumokat kell megfogalmaznia annak érdekében, hogy a szegények részvétele minden országban megvalósuljon.

Közös finanszírozásra van szükség, mivel a kicsi, civil szervezetek számára csaknem elérhetetlenek az EU-finanszírozás lehetőségei. Képzésre és a lehetőségek bővítésére is szükség van, hogy a kis szervezetek is be tudjanak kapcsolódni a szegénység elleni harcba.

Szervezés helyi, regionális és nemzeti szinten
<p>„Legfontosabb a helyi szint. Első lépésben azokkal az állampolgárokkal kell megosztani a tapasztalatokat, akiknek különben nemigen nyílik alkalmuk arra, hogy elmondják problémáikat. Rómából jöttem, ahol az együttműködés egy új formáját próbáljuk megvalósítani. Ez abból áll, hogy a helyi kormányzat képviselői találkoznak a helybeliekkel.” Olasz résztvevő</p>
<p>„Hat hónappal ezelőtt létrehoztunk egy konzultációs csoportot a Nemzeti Cselekvési Tervről, ami megerősítette bennünk, hogy helyi szinten kell elkezdünk a munkát. Az Egyesült Királyságban papíron sok elkötelezettség létezik a részvétel ösztönzésére, mi azonban valódi</p>

részvételt szeretnénk elérni helyi és regionális szinteken. A Munkacsoport nem egy sor apró terven alapszik, hanem egy olyan folyamaton, amely helyi szinteken indul, és bekapcsolódik az átfogóbb tervekbe. Skóciában például léteznek bizonyos statisztikák, amelyek beleilleszthetők a Nemzeti Cselekvési Tervbe.”

Egyesült Királyság-beli résztvevő

„Létezik egy, több kerületben is jól működő projekt, amelyet a hatóságoknak folytatniuk kell. Nem lenne szabad lezárunk a jó eredménnyel működő projekteket hat hónap után. Hosszabb távú projektekre van szükségünk, amelyek segítik egymást. Tanulnunk kell belőlük, hogy ne ismétlődjenek meg ugyanazok a hibák a következő projekteken.”

Francia résztvevő

4. 3. A szegénység új formái

Az információs technológiától való elzártság a szegénység egy új formáját teremti meg, amely főleg a gyerekeket érinti. A gyerekek nem nézhetnek utána valaminek az interneten, ha nincs hozzáférésük. Ez növeli az esélyegyenlőtlenséget az oktatásban. Többet lehetne tenni európai szinten azért, hogy a kis szervezetek és a helyi csoportok könnyebben hozzáférhessenek az információs technológia által nyújtott lehetőségekhez.

Párbeszéd a Panel és a résztvevők között

Mint ahogyan azt az előző részben vázoltuk, a műhelyvitákat több kulcstémakör kötötte össze. A Plenáris Ülés keretét biztosította műhelyek résztvevői és a Panel tagjai közötti párbeszédre. Ebben a részben a kérdéseket és a válaszokat témák szerint csoportosítottuk.

Elnök:

Séamus O’Cinnéide, University of Maynooth, Írország

A Panel tagjai:

- **Mary Coughlan, szociális és családügyi miniszter, Írország**
- **Maria Arena, a szociális integráció, a nagyvárosi politika, az esélyegyenlőség és a köztisztviselés minisztere (Ministre de l’Intégration Sociale, Politique des Grandes villes, Egalité des Chances et Fonction Publique), Belgium**
- **Armindo Silva, az Európai Bizottság Foglalkoztatási és Szociális Ügyek Főigazgatósága, Társadalmi Kirekesztés Részleg, részlegvezető**
- **Brigitte Weinandy, az EU Szociális Védelmi Bizottság tagja, a Családi, Szolidaritási és Ifjúsági Minisztérium főtanácsosa (Conseiller de direction 1ère classe, Ministère de la Famille, de la Solidarité et de la Jeunesse - Service national d’action sociale), Luxembourg**
- **Ludo Horemans, Európai Szegénységellenes Hálózat alelnöke**

Séamus O’Cinnéide megnyitójában emlékeztette a résztvevőket arra, hogy az ír elnökség elkötelezte magát amellett, hogy ajánlásokat és javaslatokat fogad el a Szegények 3. Európai Találkozójától. **Mary Coughlan** miniszter asszony szintén ígéretet tett rá, hogy a Találkozó eredményeit egyesíti az ír elnökség védnöksége alatt rendezett „Mobilitás és társadalmi kirekesztés: a foglalkoztatás és a szociálpolitika szerepe”, valamint a „Család, Változás és Európai Szociálpolitika” nevet viselő konferenciák eredményeivel. Felkérte a holland Sandra Christian asszonyt, hogy ossza meg a „Család, Változás és Európai Szociálpolitika” konferencián szerzett tapasztalatainak egy részét a 3. Találkozó résztvevőivel.

Vallomás a családról: Sandra Christian

Megható beszámolót hallhattunk a holland Sandra Christian asszony saját tapasztalatairól. Sandra, aki nagymama egy gyermekét egyedül nevelő szülő mellett, leírta, hogyan csengenek egybe saját valóságának tapasztalatai és jövő miatti aggodalmai azokkal a hasonló tapasztalatokkal, amelyeket az EU többi tagállamából érkezettek megfogalmaztak. Az ír elnökség védnöksége alatt a családról és a társadalmi összetartozásról rendezett konferencia bátorította őt, mert rátalált másokra, akik a családszerkezetet és értékeket érintő hasonló változásokkal szembesültek, és akiknek az övéhez hasonló aggodalmaik voltak a gyermekek és az idősek gondozásával kapcsolatban. Azt az üzenetet szeretné eljuttatni a családügyi miniszteren keresztül az Európai Tanácsnak, hogy felelősek vagyunk azért, hogy a gyermekeinknek jobb élete legyen a miénknél.

Kérdések a sokféleséggel és a diszkriminációval kapcsolatban: az alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés
Milyen intézkedéseket lehet hozni annak érdekében, hogy a társadalombiztosítási gyakorlat ne kerüljön át a szolidaritás és az önsegítés területére?
Hogyan támogathatja az EU a diszkriminációt elszenvedő különböző csoportok integrációját, azokat, akik az intézkedések meghozásában az átlagnál kevésbé vesznek részt, viszont akiket a büntető intézkedések az átlagnál gyakrabban sújtanak?
Hogyan érhető el a megbélyegzés ellenes gyakorlat a diszkrimináció összes formájával szemben, hogy a foglalkoztatás, a juttatások és a lakhatás mindenki számára elérhető legyen?
Mit lehet tenni azért, hogy a szegénységben és kirekesztésben élők számára az alapszolgáltatások garantáltak legyenek?
Hogyan javítható a fogyatékkal élők mobilitása, amikor nehézséget okoz számukra a középületek és nyilvános intézmények megközelítése?
Hogyan könnyíthető meg a papírok nélküli bevándorlók számára a megfelelő dokumentumok megszerzése?
Hogyan fejleszthetnénk a gyermek-felügyeleti lehetőségeket az egyedülálló szülők számára, hogy ők is aktívabban vehessenek részt a társadalomban?
Mit teszünk a bevándorlók integrációjáért a képesítések, minősítések elismerése terén? „A diplomámat nem ismerik el Olaszországban, és szakképzettségem ellenére csupán kétkezi munkára alkalmaznak.”

Mary Coughlan miniszter asszony hozzászólása elején megállapította, hogy minden országban sajátos veszélyek állnak fenn a szegénység területén. A relatív szegénységre vonatkoztatva például, minél több embernek van munkája, annál nagyobb a szakadék a foglalkoztatottak és a munkanélküliek között. A saját országukból másikba költöző emberek jogait biztosítani kell. Ezen a területen sok a törvény, de kevés az igazságosság. A törvények megvalósítása nehéz. A gyermeküket egyedül nevelő szülők különösen veszélyeztetettek. Az ír elnökség ideje alatt történtek lépések a munka és a családi élet összeegyeztetésére, de nehéz elnyerni a munkaadók hozzájárulását a rugalmas munkaidőhöz és az iskolához igazodó időszakos foglalkoztatáshoz (term-time working).

Ezután így folytatta: „A kérdés, hogy hogyan vonhatjuk be a civil társadalmat és hogyan biztosítható a teljes részvétel, egyike az egyelőre megoldatlan kérdéseknek. Miniszterként Írországban minden szervezettel találkozom a költségvetés tervező szakaszában. Az ún. „alulról fölfelé építkező” megközelítés nagyon gyümölcsöző lehet. Nemrégiben például nyílt konzultációt tartottam helyi csoportok részére a családról, amelyen bárki részt vehetett.

A politikai változás elérésére való törekvés sok csalódást tartogathat, mégis törekednünk kell a jogok tudatosítására és a politikai élethez való hozzáférés lehetőségeinek bővítésére konfrontáció helyett. Tudnunk kell, hogyan tudatosítsuk az emberekben a jogaikat például tréningek, képzések segítségével. Politikusként az Önökhöz hasonló emberekre támaszkodunk, akik úgy mondják el a dolgokat, ahogyan vannak.”

Maria Arena miniszter asszony ezekre a kérdésekre azt válaszolta, hogy „Gondoskodnunk kell arról, hogy az emberek hozzáférjenek az élelemhez, a kultúrához, az állampolgársághoz és az oktatáshoz. Mindaddig luxus részvételről beszélni, ameddig az alapvető szükségletek nincsenek kielégítve. Az állam nem háríthatja át a felelősséget a civil szervezetekre. A kormány felelőssége a biztonságos lakhatás, az oktatás és az alapjövedelem biztosítása. Ellentmondásos a helyzetünk, mert egyrészt a szegénységet 2010-re meg akarjuk szüntetni, miközben egy sor irányelv arra szólít fel, hogy kevesebbet tegyünk a Szociális Védelem területén.”

A migránsok jogaival foglalkozó kérdésre válaszolva a szegénység többféle dimenziójáról, az alapvető jogok fontosságáról és az illegális bevándorlók számbavételének szükségességéről beszélt.”

„A migránsok problémájával európai szinten kell foglalkoznunk. Ha egy ország a bőkezűség mellett dönt, elpusztíthatja a szolidaritást és kiölheti a nagylelkűséget polgáraiból. Vegyük például Hollandia esetét, ahol nyitottabb gyakorlatot folytattak ugyan a bevándorlókkal szemben, de nem tudtak megbirkózni e gyakorlat következményeivel, ami a többi EU-országhoz képest szigorúbb intézkedések bevezetéséhez vezetett.” Emellett rámutatott, hogy „Belgiumban működik egy Esélyegyenlőségi Központ (Centre d’Egalité de Chance), amely a diszkrimináció minden formájára vonatkozó törvénykezés alkalmazásáért és nyomon-követéséért felelős. Ez az eszköz talán érdekes lehet a többi tagállam számára is.“

A lakhatás hozzáférhetőségével kapcsolatban **Maria Arena** miniszter asszony arról beszélt, hogy egyre több olyan tisztességtelen ingatlan tulajdonos van, aki hasznot húz a szegények balsorsából. Elmesélte, hogy egy ötemeletes ház pincéjét fürdőszoba és vécé nélkül kiadták fejenként havi 250 euróért 15 illegális bevándorlónak. Szerinte nyilvános szociális segítő központokat kell létrehozni, amelyek együttműködnek az ingatlan tulajdonosokkal a rosszminőségű lakások felújításában, hogy elfogadható árú és színvonalú lakások álljanak rendelkezésre.

Armindo Silva, az Európai Bizottság képviselője a bevándorlók és a menedékért folyamodók integrációjáról beszélt. Rámutatott, hogy az utóbbi években megnőtt az illegális bevándorlók száma, ami komoly társadalmi integrációs gondokat okoz, amelyet a munkaerőpiac egyedül nem tud megoldani. A bevándorlók és a menedékjogot kérők integrációjának kérdése az EU szintjén az EQUAL program prioritása lett.

„E program értékelésének már látjuk az első eredményeit. A másik fontos gond az etnikai kisebbségek integrációja, ami a bővítéssel tovább súlyosbodott. A roma népesség helyzete az új tagállamok egy részében aggodalomra ad okot, ahogyan ezt a Társadalmi Befogadásról szóló Közös Memorandumok (Joint Inclusion memorandum – JIM) is rögzítik. A volt kommunista rendszerekben a roma népesség speciális foglalkoztatási programokban vett részt, de ezek a diktatúrák összeomlásával együtt eltűntek. A romák a népesség jelentős hányadát teszik ki számos új tagállamban, például Magyarországon. Szembe kell néznünk azzal, hogy a romák szegénységének és társadalmi kirekesztésének súlyos problematikájával EU-szinten is foglalkoznunk kell. Ezidáig az EU-programok horizontálisan – etnikai eredetre való tekintet nélkül – közelítették meg a problémákat. Pillanatnyilag a roma nők és gyerekek társadalmi helyzetének megoldása jelenti a legfontosabb feladatot, mivel a társadalmi összetartozásról szóló Nemzeti Cselekvési Tervek sajátos problémákra hívták fel a figyelmet ezeken a közösségeken belül, s ezekkel foglalkozni kell.”

„Létezik a kirekesztés ellen európai szintű jogi szabályozás, amelyet tavaly óta alkalmazni kellene. Ezt azonban a tagállamok egy része még nem illesztette bele nemzeti joganyagába. Minden szinten erősíteni kell e téren a párbeszédet a tagállamokon belül.”

Egyre nagyobb lendületet vesz a szegénység problémájának minden területen való figyelembe vétele („mainstreaming”-je) valamennyi politikai gyakorlaton belül. Írországban máris létezik egy szegénység-elleni eszköz (poverty-proofing instrument), amely figyelembe veszi, hogy a szegénység minden közügyet érintő probléma. Ezzel az eszközzel nyomás gyakorolható a cselekvés érdekében a szakmapolitikai intézkedések valamennyi területén. Európai szinten haladást lehetne elérni az EU Alkotmányos Szerződés alapján, amely egyértelmű utalást tesz arra, hogy a társadalmi kirekesztés elleni harc azok közé a horizontális ügyek közé tartozik, hasonlóan az Alapvető Jogok Kartájához, amelyeket más európai intézkedéseknek is figyelembe kell venniük.

Brigitte Weinandy asszony osztotta a többiek aggodalmát a kisebbségek helyzetét illetően: „Ez a probléma nagy kihívásként jelentkezett a Nemzeti Cselekvési Tervek második körében. Csaknem valamennyi NCST tartalmaz a kisebbségek problémáival foglalkozó intézkedéseket, és viták folynak arról, hogyan követhető nyomon ezek megvalósítása.”

A javak megosztásának kérdéséről olyan helyzetben, amikor a szegénység együtt nő az általános jólét növekedésével, az alábbi véleményt fogalmazta meg:

„A 15 »régik« tagállamban működő, a minimumjövedelemmel, a társadalmi jóléttel és a kisebbségek integrálásával kapcsolatos mechanizmusok elkötelezettséget jelentenek a gazdagság megosztása mellett. Nagy erőfeszítések történtek annak érdekében, hogy ez a gyakorlat fenntartható legyen, és hogy a szegénységben élők továbbra is hozzájuk juthassanak.”

Kérdések a részvétellel kapcsolatban: hangot a hangtalanoknak
Hogyan hallathatják hangjukat a hangtalan emberek a szegénységellenes intézkedések fejlesztésében?
Mit lehet tenni a vendégmunkások élet- és munkakörülményeinek javításához?
Hogyan lehet leküzdeni azoknak a gyerekeknek az oktatási hátrányát, akiknek nincs hozzáférésük az internethez?
Mit lehet tenni a gyerekkereskedelem leállítására érdekében?

Maria Arena miniszter asszony megerősítette azt a véleményét, hogy a közvetlen tapasztalat alapján megszólaló emberek tanúságtételei azonnali válaszadást tesznek szükségessé. Kifejtette továbbá, hogy „ha tíz év alatt meg akarjuk szüntetni a szegénységet, szükség van középtávú és hosszú távú célkitűzésekre. Ezeknek a céloknak az alapvető jogokon kell alapulniuk. A veszélyeztetett helyzetben élő embereknek egyszerű nyelven megfogalmazott információt kell adni a jogaikról.”

Az emberkereskedelemmel kapcsolatban **Mary Coughlan** miniszter asszony azt hangsúlyozta, hogy teljességgel elfogadhatatlan a létezése. Támogatta azt a véleményt, mely szerint az emberkereskedelem nem egyszerűen a nemzeti szintű igazságügy és belügy feladatkörébe tartozik. Szeretne e téren fejlődést látni Európában, és megígérte, hogy mindent el fog követni annak érdekében, hogy az összes forrás és politikai akarat rendelkezésre álljon a megszüntetéséhez.

Maria Arena miniszter asszony a részvétel kapcsán annak a véleményének adott hangot, hogy „a részvétel bátorításának sokféle formája létezik a képviselői demokráciában, amelyeket erősíteni kell például azáltal, hogy az embereket szavazásra ösztönözzük. A részvétel nem lehet csupán az elit kiváltsága. Belgiumban például törvények születtek a szavazati jog külföldiekre való kiterjesztésére. Mindez annak ellenére történt, hogy egy közvélemény kutatás szerint 60%-os volt az ellenzők tábora. Erős vezetésre volt szükség az alaptalan félelmek eloszlításához.”

Armindo Silva a kérdések által felvetett két, fokozott figyelmet érdemlő problémát emelt ki:

„Az egyik a bevándorlók lakhatási körülményeire, a másik az információtechnológia felhasználása és a társadalmi kirekesztés összefüggésére vonatkozott. A Társadalmi Kirekesztés Elleni Közösségi Akcióprogram keretében a Bizottság jelenleg két nagyobb tanulmányt készít e témákban annak érdekében, hogy megtalálja a jó gyakorlatokat, és hogy felfedezze, hogyan lehet ezeken a területeken hatékonyan célba juttatni az erőfeszítéseket.”

Brigitte Weinandy asszony a hallhatóvá tétel feladatával kapcsolatban felvetette a kérdést, milyen módon szerveződhetünk a leghatékonyabban annak érdekében, hogy odafigyeljenek ránk.

„Mivel a közvetlen részvétel nem oldja meg mindazokat a gondokat, amelyekkel a szegénységben élők szembe kerülnek, fontos utalnunk a lobbizás szükségességére. A szegényeknek szükségük van az érdekeiket képviselő lobbistákra. A hatékonyabb közvetlen részvétel sem oldja meg mindazokat a problémákat, amelyekkel szembe kell néznünk. A képviseleti demokrácia rendszereiben a különböző érdekeket olyan szervezetek teszik hallhatóvá, amelyek képesek párbeszédet folytatni a politikusokkal. Erősebb a hangja annak, aki nem egymaga szólal meg saját érdekében, hanem civil szervezeteken keresztül mondja el gondjait. Kijelölhetitek azokat az embereket, akik felvállalják a kérdéseket és azonosíthatjátok azokat a közös érdekeket, amelyeket sokan osztanak veletek.”

Kérdések a részvétel struktúrájával és gyakorlatával kapcsolatban
Az EU-irányelvek az energia privatizációjához vezetnek. Tapasztalataink szerint azonban ez sokak számára az energiához való hozzáférés elvesztéséhez vezethet, ami a társadalmi kirekesztés első lépcsőfokát jelenti. Erősíti az európai piaci liberalizáció a társadalom kettészakadását? Elkötelezhetik magukat az európai hatóságok, hogy ellensúlyozzák e téren az EU-irányelvek hatását, és információval szolgáljanak az energia liberalizálás elképzeléséről?
Vállalhat-e az EU vezető szerepet, hogy javasolja országos szegénység-találkozók szervezését és finanszírozását minden tagállamnak a Nemzeti Cselekvési Tervek megvalósítása keretében? Mit tehet a Miniszterek Tanácsa ilyen javaslat konkretizálása érdekében?
Hogyan juthatnának könnyebben hozzá a kis civil szervezetek az EU forrásokhoz?
Mi a helyzet a részvételt elősegítő képzések új formáival?
A részvételhez erős civil szervezetekre van szükség. Milyen javaslatok vannak olyan megújítható források garantálására, amelyek erősítenék e csoportok autonómiáját?
Szeretnénk látni, hogy harcolnak a pénzügyi csalásokkal megszerzett kirívó gazdagság ellen, és nem csupán a szegényeket zaklatják. Mit terveznek az adó- és a pénzügyi csalások ellen?
„A vagyont a munkások kárán szerzik. Sok munkás feleslegessé válik, amikor egy vállalat bezár, hogy másutt olcsóbb munkaerővel dolgozzon tovább. Mit lehet tenni, hogy a vállalatok által termelt pénz ne repüljön el velük együtt?
A részvétel folyamatának és a részvétel sikerének elemi követelménye, hogy a politikusok hajlandók legyenek a párbeszédre. Sok jelenlévő küldött számolt be arról, hogy nem tudnak kapcsolatba lépni a politika formálóival, akik távol tartják magukat az egyesületekről, kezdeményezéseiket elfojtják, nem hajlandók törődni a problémáikkal, mondván, 'nem tartoznak rájuk'. Hogyan lehetne rávenni a politikusokat, hogy aktívabban részt vegyenek a döntéseinkben? Mit tehetünk, mit kínálhatunk fel cserében azért, hogy szóba álljanak velünk? Hogyan tudnánk együttműködni a politikusokkal annak érdekében, hogy a szegények hangja mindenhol hallhatóvá váljon?
A társadalmi kirekesztés elleni európai intézkedések, amilyen például a Nyitott Koordináció Módszere igyekszik felelőssé tenni a tagállamokat a társadalmi összetartozás megvalósításáért, de a pusztán jó szándékukra bízva, hogy tesznek-e érte valamit. Hogyan lehetne a „puha” szabályozás legalább egy részét kötelezőbb erejűvé tenni?
Képes-e az EU olyan világos irányelveket és kritériumokat adni, amelyek minden egyes országban biztosítani tudják a szegénységben élők részvételét?
Az EAPN dolgozott ki indikátorokat a társadalmi részvétel mérésére, de ennek a munkának nem volt folytatása. Milyen nyomon követést terveznek az indikátorokkal kapcsolatban?

Mary Coughlan miniszter asszony válasza így hangzott: „Nehéz kapcsolatokat kiépíteni az EU-irányelvek és közöttük, ahogyan a nemzeti kormányok bizonyos problémákat kezelnek. A Nyitott Koordináció Módszere azonban, amely minden tagállamból a legjobb gyakorlatokat veszi számba, kitűnő eszköznek bizonyult e kapcsolatok megteremtésében.”

A finanszírozás kérdésével kapcsolatban, különös tekintettel a kis civil szervezetek támogatására **Mary Coughlan** miniszter asszony véleménye, hogy ezzel a problémával pragmatikusan kell bánni. A támogatást elsősorban a hálózatoknak kell eljuttatni, s rajtuk keresztül a kisebb csoportokhoz. Azokat a speciális kezdeményezéseket, amelyek sikeres modelleket hoznak létre, minden területen általánossá kell tenni (mainstreaming). Szükség van a holisztikus megközelítésre is. A képessé tétel, a képviselet, a gyermekgondozás, az egészségügy és a családi kapcsolatok mind meghatározzák az életminőségünket. A problémát az jelenti, hogy a politikai vitákban mindezekről elkülönítve beszélünk.

Maria Arena miniszter asszony szerint „képzésre nemcsak a legsebezhetőbbeknek van szükségük, hanem a közszférában dolgozóknak is. Belgiumban szegényeket szeretnénk alkalmazni arra a feladatra, hogy segítsék a köztisztviselőket az intézkedések hatékony megvalósításában.” A közszolgáltatások magánosítására vonatkozó kérdésekkel kapcsolatban a liberalizáció ellen foglalt állást: „Nem mondhatjuk egyszerre, hogy szociálisan erős Európát akarunk, és ugyanakkor liberalizáljuk az olyan szolgáltatásokat, mint például a vízellátás.”

Az indikátorokkal kapcsolatban azt válaszolta, hogy szükségesnek látja azokat, de a számok önmagukban nem elégségesek, hiszen nem mindig világos, mit takarnak. Amikor egyesek a munkanélküliségi rátáról beszélnek, nem látják mögötte a munkanélküli embereket. A számszerű adatoknak azonban nagy hatásuk is lehet. Belgiumban rendelkezésre állnak az eszközök a végrehajtott tevékenységek hatékonyságának mérésére.

Armindo Silva hangsúlyozta, hogy a „munkacsoportokban megfogalmazott kérdések igen széles kört érintenek, és vannak közöttük olyanok, amelyekre más részlegek munkatársainak kellene válaszolni, főleg a pénzügyi csalásokra és az energiára vonatkozóan. Több ilyen kollégát kellene meghívni ahhoz, hogy ezeket a kérdéseket komolyan tárgyalni lehessen.”

Majd hozzátette:

„Az EU-szintű törvényhozással kapcsolatban kritikák hangzottak el a túl „puha” szabályokkal kapcsolatban. Azok, akik saját országukban megpróbálnak fejlődést elérni a törvényhozásban ezen a területen, gyakran az EU-t tekintik az utolsó szalmaszálnak. Megfelelőbb válasz talán ez lenne: »Több hatalmat oda, ahol a gondok vannak«. A szociális törvénykezés harmonizációja vagy a szociális intézkedések centralizálása mellett nem szólnak hangok az EU szintjén, sok hang támogatja azonban a Nyitott Koordináció Módszerét. Ez nem azt jelenti, hogy nem kellene kialakítanunk általános útmutatókat a minimumjövédellel vagy más intézkedésekkel kapcsolatban, mivel felmerül a kérdés, hogy az eszközök szélsőséges különbözősége képes-e mindenhol garantálni az emberhez méltó létet.

Az Európai Szociális Alap máris prioritásnak tekinti a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni harcot. Az összes támogatás 20%-a megy erre a területre. Gondot okoz azonban ezeknek a pénzeknek az elérhetősége. Kisebbségi támogatások megpályázhatók a jelenlegi szabályozás szerint, de nem világos, hogy az 1999-es reform céljai megvalósultak-e, vagy sem. Vannak komoly odafigyelést érdemlő ötletek, például a kis civil szervezetek érdekében működő garanciaalap.”

Brigitte Weinandy asszony véleménye szerint bizonyos területeken gondot okozna, ha a törvénykezési kompetencia átkerülne a nemzeti szintről európai szintre, hiszen akkor az intézkedések eltávolodnának a nemzeti és a helyi megvalósulás szintjeitől. A Nemzeti Cselekvési Tervek és a Nyitott Koordináció Módszere ugyan a „puha” szabályozás keretében tartoznak, hatásuk mégis érzékelhető. A csoportnyomás (peer pressure) meglehetősen erőteljes lehet, és egyben az egyik legpozitívabb oldala a folyamatnak, amely egyben is kötelezi a tagállamokat az elköteleződésre, valamint jelentéstételre az elért eredményekről.

Ludo Horemans az Európai Szegénységellenes Hálózat nevében beszélt: „Szeretnék kiemelni néhány fontos elemet az EAPN-nel kapcsolatban, amely az Önök nemzeti szintű munkájával és az európai szinten történő nyomásgyakorlással függ össze. Az európai Hálózat sikere az Önök nemzeti szinten végzett munkájának a sikerén múlik. Ahhoz, hogy európai szinten sikeresen tudjunk lobbizni, Önöknek nemzeti szinten kell nyomást gyakorolniuk.”

Emlékeztette a résztvevőket arra, hogy „a 3. Találkozó konklúzióit Mary Coughlan miniszter asszony a Miniszterek Tanácsa elé tárja. Az Európai Bizottságot képviselő Silva úr megjegyzései arra vonatkozóan, hogy az elhangzott kérdések meghaladták a foglalkoztatási és a szociális minisztériumok, sőt az Európai Bizottság Foglalkoztatási és Szociális Ügyek Főigazgatóságának kompetenciáját, érdekes szempontokat vet fel a Hálózat számára. A Hálózat kiemeli a támogatás és a pénzügyi források jelentőségét a civil szervezetek jogainak megerősítésében, lehetőségeik bővítésében, valamint az uniós pénzekhez való hozzáférésben, amelyek segítségével mindezek megvalósíthatók.”

Zárszó

Mary Coughlan miniszter asszony a párbeszéd azon tanulságainak rövid áttekintésével búcsúzott, amelyek megerősítettek benne néhány kulcsfontosságú témát. Ezek közt szerepeltek az alábbiak:

- A különböző érintettek közti folyamatos partnerség értéke
- Ez a partnerség gyümölcsöző eszmecseréhez vezethet a politika alakítása terén
- A tapasztalatcsere cselekvésre ösztönöz
- Az aktív részvétel a politikák és a megvalósítás fejlődéséhez vezet
- A kulcsfontosságú érintetteknek jól szervezetteknek kell lenniük és forrásokkal kell rendelkezniük

Coughlan miniszter asszony gratulált mindazoknak, akik részt vettek a Találkozó megszervezésében, és jelezte, hogy jelentést tesz az eseményről a Miniszterek Tanácsának.

Maria Marinakou, az EAPN elnöke, a következő záró megjegyzéseket tette:

Az elkészült és a Találkozón megvitatott felmérés megerősítette a műhelyek munkájában résztvevők közvetlen beszámolóit. Megmutatta az emberek bevonására és elkötelezettségének elérésére szolgáló azon struktúrák és mechanizmusok korlátait, amelyek révén a megoldás, nem pedig a probléma részesévé tennék őket. A Nemzeti Cselekvési Tervek elkészítésének folyamata jelentős javulásokat eredményezett, de még mindig hiányzik a politikai akarat ezek továbbviteléért.

Az EAPN elnök asszonya a következő javaslatokat tette:

- Az Európai Bizottság keményítsen meg bizonyos irányelveket, hogy a tagállamok beszámoltathatóbbak legyenek
- A nemzeti szintű részvétel támogatásához több forrásra van szükség
- Az alapszükségletek kielégítéséhez átfogó szociális védelmi rendszerekre van szükség
- A képzés és az egész életen át tartó tanulás lehetőségének biztosításához megfelelőbb források kellenek
- A foglalkoztatottság növelése minőségi állásokat jelentsen, ne pedig bizonytalan és kétes munkák köré szerveződjön

Hangsúlyozta, hogy mindez nemcsak a minimális gazdasági biztonsági háló kérdése, hanem az egyenlőség, a szolidaritás és az igazságosság kérdése. Ezeknek a megtagadása hatással van mind a

gazdasági, mind pedig a szociális Európára. Számos megindító beszámoló hangzott el a diszkriminációról, amely az európai szinten elfogadott diszkriminációellenes intézkedések ellenére továbbra is létezik. Az a gazdasági verseny, amely nincs tekintettel a társadalmi összetartozásra, olyan szakadékot teremt, amely hosszú távon akadályozza a gazdasági fejlődést. A javak és szolgáltatások társadalmi összetartozásra való tekintet nélküli magánosítása súlyosbíthatja a hajléktalanság és a családok felbomlásának problémáját, ami fokozódó társadalmi költségeket jelent. Olyan Európát szeretnénk, ahol az emberi jogok a középpontban állnak, a szegénység elleni harc, pedig a teendők listájának legelején található.

„Számítunk **Mary Coughlan** miniszter asszonyra, hogy a konferencia tanulságait leszűri, szem előtt tartja a szegénységben és kirekesztésben élő emberek igényeit, és továbbítja azokat a Miniszterek Tanácsa felé. A 25 tagország szegénységben és kirekesztésben élő 68 millió lakosa nem várhat valamifajta elérhetetlen, nagy pillanatra, amikor minden feltétel megérett a problémák megoldására, sokkal inkább most van szükségük egy jobb minőségű életre.”

Reflexió: az elmélettől a gyakorlatig

Az elmélet és a gyakorlat közti szakadék

A társadalmi összetartozás elmélete és gyakorlata közti szakadékot a résztvevők személyes vallomásai és tapasztalatai tették plasztikussá. Elemezték az Unió irányelvek és a nagy szervezetek akcióinak hatását saját életükre. A szakadékok jelenléte legmegdöbbentőbben az alapjogok támogatásának hiányában jelentkezett, ami olyan tényező, amelyet szem előtt kellene tartani az új Európai Alkotmány bevezetésekor. A résztvevők elmondták, hogy félnek kiállni a változásokért, hiszen mind az egyének, mind a szervezetek egyaránt az állami szervektől kapják alapjövedelmüket. A panel tagjai osztották a résztvevők kérdéseiben hangot kapott aggodalmak nagy részét. Voltak azonban olyan kérdések is, amelyekben nem született egyetértés, amelyekről további viták és eszmecserek szükségesek.

További vitát igénylő kérdések:

a) A szegénységben élők gondjainak felvetése az őket képviselő szervezeteken át vagy a politikusokkal folytatott közvetlen párbeszédben a leghatékonyabb?

A műhelybeszélgetésekből úgy tűnt, hogy a kirekesztést és a szegénységet megtapasztalók közvetlenül szeretnék hallatni a hangjukat, és ehhez támogatást és képzést várnak a hálózatoktól és szervezetektől. Emellett szükségük van a szervezetek és a hálózatok munkájában való aktív részvételre, hogy lehetőségük legyen kollektív tapasztalataik megjelenítésére. A közhatóságok, amelyek bátorítják a szegénységben és kirekesztésben élők részvételét, arra is figyeljenek, hogy olyan szervezetekkel konzultáljanak és lépjenek kapcsolatba, amelyek a szegénységben és a kirekesztésben élők közvetlen részvételére építenek.

b) A felhasználók megkérdezése és a szakmapolitikai intézkedésekről folytatott konzultáció párhuzamos folyamat? A felmérés kérdéseire adott válaszokban nagyon kevés különbséget tettek nemzeti szinten az igénybe vevők megkérdezése és a szakmapolitikai intézkedések befolyásolása között. A válaszok jelezték, hogy a szolgáltatások kiterjesztése – a felhasználókkal folytatott konzultáció és a tervezésről, illetve a szolgáltatás-nyújtás módjáról való visszajelzés lehetőségének a formájában – igen előnyös lehet a szolgáltatások igénybevevői számára, mert hozzájárulhat a nyújtott szolgáltatások minőségének javulásához. Mindazonáltal a szolgáltatás minőségéről szóló vita folyhat elkülönülten a nyújtott szolgáltatás

szintjére, a finanszírozására és formájára vonatkozó politikai döntésektől. A közhatóságok egészében véve előnyben részesítik a szükségletek alcsoportokra osztását, mivel ez a források hatékonyabb célzását eredményezheti. A résztvevők között voltak, akik hangsúlyozták az elszigetelődés, a megbélyegződés, és a jótékonykodás veszélyét az igazságosság ellenében, amely jelenségek elválaszthatatlan részeit képezik ennek a megközelítésnek. Az intézkedéseknek kapcsolódniuk kell a szakmapolitika intézkedések főáramához, a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni harc más formáihoz, hogy legyőzzük a szegénység sokdimenziós természetét. Ez a víz és az energia privatizációjáról szóló vitában volt a legnyilvánvalóbb.

c) Milyen összefüggések vannak a szociális védelmet meghatározó politika és a szegénység felszámolására hozott intézkedések között?

Szükség van erőfeszítéseink növelésére annak érdekében, hogy a jelenlegi szociális védelmi intézkedések fenntarthatók legyenek, hogy a szegénységben élők továbbra is részesüljenek belőlük. A szegénység 2010-ig megvalósítandó felszámolásának célkitűzése és a szociális védelem területére vonatkozó korlátozó irányelvek sorozatos kibocsátása ellentmondásban állnak egymással. A kormányzati jóléti ellátások – amelyek a szegénységben és kirekesztésben élőknek az utolsó szalmaszálát jelentik – a racionalizációból és/vagy a liberalizációból fakadó megszorítások nyomása alá került.

Közösen felvállalt ügyek

A 3. Találkozó egész ideje alatt hangsúlyoztuk az alapvető emberi jogok melletti elkötelezettségünket, és a diszkrimináció minden formájával szembeni ellenállásunkat. A résztvevők tapasztalatai az elvi elkötelezettség és a mindennapi gyakorlat közti szakadékra hívták fel a figyelmet. A romákkal, a bevándorlókkal és a menekültekkel szembeni diszkrimináció ahelyett, hogy csökkenne, inkább nő. Vita folyt a formális büntetések bevezetéséről a politikai kötelezettségvállalások teljesítésének elmulasztása esetére. Rövidtávon a nyitott koordináció módszerének szigorúbb alkalmazását javasoltuk a társak általi nyomásgyakorlás, felülbírálat formájában. Emellett van még néhány terület, ahol az erőteljesebb együttműködés és/vagy odafigyelés hasznos lenne. Ezek szerint szükség van:

1. minden tagállamra érvényes definícióra arra nézve, hogy mit értünk azon a strukturális mechanizmuson, „amelynek célja a szegénységben és kirekesztésben élők bevonása a szakmapolitika alakításába és megvalósításába. Ezt a meghatározást a mechanizmusok hatékonyságát biztosító források elosztásának irányelvei kell, hogy kísérjék, és szükséges a részvételi folyamatok eredményeinek hatékonyabb értékelése;
2. a vendégmunkások élet- és munkakörülményeinek javítását szolgáló programra, amely jobban hasznosítja a területen már létező példákat;
3. a szegények és a kirekesztettek részvételének elősegítését célzó nemzeti kormányok és civil szervezetek szerepével kapcsolatos közös irányelvekre, amelyeket a hatékony részvételre irányuló képzések támogatnak;
4. nemzeti szintű elkötelezettségre a hálózatok – és rajtuk keresztül a kisebb szervezetek – anyagi támogatása mellett;
5. az Európai Szociális Alaphoz való jobb hozzáférésre a kisebb civil szervezetek számára;
6. a szegényekre közvetlenül hatást gyakorló európai szakmapolitikai intézkedések „szegénység-tesztelésére” például a szociális védelem, az energia liberalizáció, a vendégmunkások munka- és életkörülményeivel kapcsolatos kérdésekben;
7. szükség van a már létező képzési és képességfejlesztési modellek gyakoribb használatára, ezen belül nagyobb energiákat kell befektetni a képzettségek elfogadtatásának és az információtechnológia eredményeinek könnyebb elérhetőségének érdekében;

8. a köztisztviselők továbbképzésére a részvétellel kapcsolatos intézkedések témakörében;
9. családbarát intézkedésekre. Meg kell győzni a munkáltatókat a családosok rugalmas munkafeltételeinek előnyeiről: például az iskolához igazodó időszakos (term-time) foglalkoztatás minden szülő számára előnyös, de különösen a gyermeküket egyedül nevelő szülőknek;
10. az alapvető jogokról szóló információ megfogalmazására egyszerű nyelven, hogy minden lakos számára elérhető legyen.
11. a gyerekkereskedelem elleni akcióprogramra.

A folyamat része

Az üléseket kivétel nélkül a nyílt dialógus atmoszférájának keserűség nélküli, egészséges és élénk eszmecseréi jellemezték. Az ír elnökség nagy lépést tett előre a szegények és a politikaformálók közötti párbeszéd elmélyítésében. Egyetértés mutatkozott abban, hogy ebbe a párbeszédbe hasznos lenne még több szereplőt bevonni, hiszen a szegénységre több terület intézkedései is hatnak. Abban is általános volt az egyetértés, hogy a Találkozót egy folyamat részének kell tekintenünk. Jacobs miniszter asszony egyértelmű elkötelezettsége a Szegények és Kirekesztettek 4. Találkozásának megszervezése mellett Luxemburg európai elnöksége alatt azt jelenti, hogy a folyamat 2005-ben is folytatódik.

Harmadik rész: Felmérés

Kérdőív

A Szegények és Kirekesztettek 3. Európai Konferenciájára való felkészülés jegyében felkértünk egy kutatót, hogy végezzen el felmérést, amely a részvétel elősegítésére irányuló eszközökről nyújt információkat.

A felmérés kérdőíven alapult, amely az alábbiakra kérdezett rá:

- strukturális mechanizmusokra, amelyekkel a szegények és a kirekesztettek politikaformálás és végrehajtás folyamatába történő bevonását célozzák a az egyes tagállamokban.
- információkra és véleményekre azzal kapcsolatban, hogy vajon az ilyen hálózatok megléte, lehetővé tette-e a szegénységben és a kirekesztésben élők hangjának hallhatóvá válását a Társadalmi Összetartozásról Szóló Nemzeti Cselekvési Tervek kidolgozása során.
- jelzéseket arra vonatkozóan, hogy mit lehetne a jövőben fejleszteni.

A kérdőívet a Társadalmi Kirekesztés Elleni Közösségi Akcióprogram irányító bizottsága és az EAPN végrehajtó bizottságának tagjai kapták meg. Tizenegy válasz érkezett vissza a Társadalmi Kirekesztés Elleni Bizottság ausztriai, belga, dán, finn, francia, német, ír, luxemburgi, portugál, svéd és brit tagjainak együttműködésével. A felmérés márciusban készült, a bővítés időpontja előtt, ennek ellenére a Cseh Köztársaság kormányától is érkezett rá válasz, amelyet szintén figyelembe vettünk az értékelésnél. A kérdőívet az EAPN országos hálózatai is megkapták, akiktől tizenhárom válasz érkezett vissza az alábbi országokból: Ausztria, Belgium, Dánia, Finnország, Franciaország, Németország, Görögország, Írország, Olaszország, Hollandia, Portugália, Spanyolország és az Egyesült Királyság.

A kérdőív azokra a mechanizmusokra kérdezett rá, amelyeket a szegénységben és társadalmi kirekesztettségben élőknek és szervezeteiknek megnyerése és a szociálpolitikai tervezésben és végrehajtásban való bevonása érdekében alkalmaztak. A kérdőívekhez csatolt kísérőlevél szerint a „struktúrák” alatt olyan szervezetek, hivatalok és testületek értendők, amelyek jelenléte állandó. A szélesebb értelmű „mechanizmus” kifejezés magában foglalta a konzultációs fórumokat és a szakmapolitikai döntéshozásban és a döntések végrehajtásában való közvetlen részvétel megvalósításának egyéb módzatait is. A válaszok meglehetősen sokféleképpen értelmezték a struktúra és a mechanizmus szavakat, ami azt mutatja, hogy még dolgozni kell a jelentésük egyértelművé tételén. Néhány példát kiválogattunk a 2004. márciusában adott értelmezések közül, s ez a válogatás alapul szolgálhat ehhez a munkához.

Példák

Ausztria: Célzott szolgáltatások

A különböző forrásokból származó ausztriai válaszok – amelyeket a Társadalmi Kirekesztés elleni Közösségi Akcióprogram irányító Bizottságának képviselője koordinált – meglehetősen nagy számú példát sorakoztattak fel a különböző csoportoknak – köztük gyerekeknek, családoknak, fogyatékkal élőknek és idős embereknek – nyújtott szociális szolgáltatásokról. Az ausztriai példák egyike volt az Ausztriai Idősek Tanácsának nyújtott támogatás, amelynek keretén belül érvényesül a konzultáció és a részvétel gyakorlata.

Példa mechanizmusra (Nem kormányzati)	Hatókör	Költségvetés
Ausztriai Idősek Tanácsa	Nemzeti	143 892 EUR
Az Ausztriai Idősek Tanácsa biztosítja Ausztria idős polgárainak az együtt-döntés jogát minden őket érintő kérdésben.		

Ha a szegények és a társadalmi kirekesztettek által keresett feltételekre a részvétel ilyen lehetőségei válaszolnának, ezeket kiterjesztenék más csoportok – például a nők, kisebbségek, hajléktalanok, stb... – bevonására is. Ez a gyakorlatban például azt jelentené, hogy azoknak a munkanélküli nőknek és férfiaknak az önszervező és lobbizás kezdeményezőit, akik saját nemzeti hálózatot szeretnének létrehozni, az Idősek Tanácsához hasonló módon hagyhatnák jóvá.

Belgium: strukturális támogatás

A belga kormány politikai elkötelezettsége egyértelmű a szegénységben és a kirekesztettségben élő állampolgárai teljes bevonása és az ehhez szükséges intézmények megvalósítása mellett. A szabad és a nyitott részvétel feltételeinek megteremtése érdekében a „Partnerségi Egyezmény a Szövetségi Állam, a Közösségek és a Régiók között” Belgiumban olyan koordinációs modellt kínál, amely javára válhat a többi tagállamnak is, főleg azoknak, akik egyáltalán nem szervezték meg a szegények és a kirekesztettek részvételét ösztönző mechanizmusokat. A struktúrájának erős kapcsolódási pontjai vannak a civil hálózatokkal, amelyek megteremtik a kapcsolatot a szegényekkel és kirekesztettekkel, mechanizmusa pedig a belga szövetségi rendszer bonyolult felépítményének megfelelő.

Példa mechanizmusra (kormányzati)	Hatókör	Költségvetés
Szolgálat a társadalmi kirekesztés, a bizonytalanság és a szegénység elleni küzdelemért	Nemzeti Regionális Városi Vidéki	400 000 EUR
<p>Fő cél:</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>a bizonytalansággal, a szegénységgel, a társadalmi kirekesztéssel és a jogok hozzáférhetőségével kapcsolatos információk számbavétele, rendszerezése és elemzése a megállapított mutatószámok alapján</i> <i>konkrét ajánlások és javaslatok kidolgozása a veszélyeztetettség megelőzését, a szegénység elleni harcot és az emberek társadalmi integrációját szolgáló szakmapolitikai intézkedésekre és sémákra</i> <i>jelentések készítése legalább kétévenként</i> <i>az aláíró felek valamelyikének, a Tárcaközi Szociális Integrációs Konferencia kérésére, vagy saját kezdeményezésként javaslatok vagy időközi jelentések készítése a feladatkörébe tartozó témák bármelyikében</i> <i>strukturális konzultációk szervezése a legszegényebb emberekkel</i> 		

Az érintett csoportokkal történő közvetlen konzultáció tekintetében a kormányzati struktúra a független Belga Szegénységellenes Hálózatra támaszkodik, amelynek hatékony működése viszont a belga

szövetségi szerkezet miatt a regionális szegénységellenes hálózatok sikerén múlik. E hálózatok elemzése felhívja a figyelmet a dicséretes célok megvalósításának hiányosságaira, egy megfelelő módszertan és a valóság közötti szakadékra. A konzultációs folyamat még nem találta meg a módját, hogyan dolgozhatnak együtt egyenlő félként a résztvevők, és a részvétel megszervezésére fordított idő még túl rövid ahhoz, hogy értékelhető eredmény születhessen. A Belga Szegénységellenes Hálózat jelzi, hogy a mai befektetés nagyobb hasznot is hajthatna, ha a stratégiai döntés születne a források növelésével kapcsolatban, különösen a regionális szintű civil hálózatépítés támogatására vonatkozóan.

Cseh Köztársaság: megcélzott csoportok

A cseh Munkaügyi és Szociális Minisztérium által bemutatott kormányzati és civil mechanizmusok fókuszában a speciális csoportoknak nyújtott szolgáltatások állnak. Szerepel közöttük egy érdekes 'pilot' projekt, a „Közösségi Tervezés”, amelyben a fő cél az összes érdekelt (felhasználók, szolgáltatók, vevők) bevonása. A Közösségi Tervezés modellje alkalmazásra került a szociális szolgáltatások terén is, ahol a szükségletek, a források és a legjobb megoldások felkutatására és azonosítására alkalmas nyitott folyamat létrehozását célozza meg.

Az itt szereplő cseh példa azon kevés példák egyike, ahol a célcsoportok között etnikai kisebbségi csoportokat is találunk. A kiválasztott példa a regionális szinten folyó konzultációk körébe tartozik, és a Szociális és Egészségügyi Bizottságok keretében valósul meg, amelyek a fogyatékos emberek és a romák problémáival kapcsolatban adnak tanácsokat. Ezek a regionális bizottságok bizonyos mechanizmusok révén bekapcsolódnak a nemzeti konzultációba.

Példa mechanizmusra (nem kormányzati)	Hatókör	Költségvetés
Szociális és egészségügyi bizottságok – önkormányzati tanácsadó testületek A szegénységet és a kirekesztést megtapasztaló emberek, jelen esetben a fogyatékkal élők és a romák	Regionális	A régiók és a helyi önkormányzatok finanszírozzák saját költségvetésükből
Fő cél: tanácsadás az önkormányzatoknak egészségügyi és szociális kérdésekben regionális szinten		

A cseh Munkaügyi és Szociális Minisztérium válaszában azt is hangsúlyoztat, hogy a minisztérium jelenleg mindössze az első Társadalmi Összetartozásról Szóló Nemzeti Cselekvési Tervet dolgozza ki, és szívesen tanulnak azoktól, akik már gyakorlati tapasztalatokkal rendelkeznek az NCST-khez kapcsolódó eljárásokkal kapcsolatban.

Dánia: A szakmapolitikai elképzelések és a gyakorlat közti szakadék megszüntetése

A dán kormányzati és civil szektor a Társadalmi Kirekesztés Elleni Közösségi Akcióprogram Irányító Bizottságának képviselője által koordinált választ adott a kérdőívre. Példáik főként a szociális jóléti szolgáltatások közül valók. A szegények és a kirekesztettek részvételére mindössze a „felhasználók” és a lakhatással foglalkozó szervezetek önkéntesei bevonásának erősítése kapcsán történt utalás. Ebben a példában szerepel annak a szükségletnek az elismerése, hogy a „partnerség” szelleme kialakuljon a

mai és a korábbi marginalizáltakkal. A legsebezhetőbbek részvételével kapcsolatos hivatalos politika és e politika megvalósulása közti szakadékot mutatja be a kormányzati mechanizmusok alábbi példája:

Példa mechanizmusra (kormányzati)	Hatókör	Költségvetés
Veszélyeztetett Csoportok Tanácsa	Nemzeti	500 000 EUR
Fő célkitűzés: A hivatalos politika követése és új javaslatok kidolgozása		

E példából kiderül, hogy tudatában vannak annak, hogy világosabb stratégiára van szükség a szegénységben élők politikai döntésekbe történő bevonása érdekében.

Finnország: a főáram megközelítés

Miniszteri szinten nem létezik olyan speciális mechanizmus, amely a szegényeket és kirekesztetteket közvetlenül kapcsolná be a döntéshozatali folyamatba. A Szociális és Egészségügyi Minisztérium Társadalmi Kirekesztés Elleni Közösségi Akcióprogramot Irányító Bizottságának képviselője szerint azonban a konzultáció náluk a munkamódszer része, és a reformok, a törvények stb... előkészítésében természetes, hogy odafigyelnek a civil szervezetek véleményére. A Szociális és Egészségügyi Minisztérium válasza hangsúlyozza, hogy a finn kormány elkötelezett egy olyan közigazgatási rendszer mellett, amely aktívan bevonja a civil társadalmat, igyekszik demokratikus és átlátható lenni szolgáltatásainak célba juttatása során. Bármely állampolgár egyenesen fordulhat a kormányzat minden szintjéhez, a miniszterekhez, a politikusokhoz stb... A finn kormány válaszában hangsúlyozta a modern kommunikációs technika – beleértve az Internet – szerepét a polgárokkal folytatott párbeszédben.

Hasonló elvárásokat fogalmaznak meg a civil szervezetek a szegények és a kirekesztettek részvételével kapcsolatban, például a **Munkanélküliek Nemzeti Együttműködési Szervezetét** (Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö – TVY) munkanélküliek alapították és vezetik. A TVY minden dolgozója korábban munkanélküli volt.

A kiválasztott finnországi példa a szegénység elleni intézkedéseket összeköti a civil társadalom fejlesztésével, a részvétel strukturális mechanizmusát az átfogó megközelítés részeként alkalmazza. A Társadalmi Kirekesztés Elleni Közösségi Akcióprogram Irányító Bizottságának képviselője által nyújtott példák egyike a kormány civil részvétellel kapcsolatos programja (Intézkedési Program a Civil Részvételért), amely egyike a 2003-2007 közötti időszakra vonatkozó négy kormányzati intézkedési programnak.

Példa mechanizmusra (kormányzati)	Hatókör	Költségvetés
a Civil Részvétel, a kormány intézkedési programja	Nemzeti	
<p>A finn kormányprogram négy intézkedési programot tartalmaz. Ezek egyike a 2003-2007 közötti időszakra vonatkozó Intézkedési Program a Civil Részvételért. Ez egy országos demokrácia projekt, amely a civil részvétel ösztönzésére és a működő demokrácia erősítésére szolgál. Célja a civil és a választói részvétel erősítése, a demokráciára való nevelés és a képviseleti demokrácia más eszközökkel történő erősítése.</p> <p>Az intézkedési program koordinálja a demokrácia elmélyítése érdekében megvalósítandó intézkedéseket. Különösen odafigyelnek az alacsony képzettséggel rendelkező, alacsony jövedelmű fiatalok – akikre a társadalmi kirekesztődés veszélye leselkedik, vagy máris elérte őket – civil társadalomba történő integrálására,.</p>		

Franciaország: jogi rendelkezések

A kormány kérdőívre adott válaszában szigorúbban kötődött a jogi rendelkezések végrehajtásának formális követelményeihez, ahogyan azt a példa is mutatja. Ezzel szemben a nem kormányzati szervek válaszukban a szabad akaratból, önkéntesen megalakult csoportokon belüli közös értékek fejlesztését hangsúlyozták.

Példa mechanizmusra (kormányzati)	Hatókör	Költségvetés
Kezdeményezés neve: 2002-2 törvény	Nemzeti	
Fő cél: A részvételt célzó mechanizmusok erősítése a szociális és a szociális-egészségügyi struktúrákban		
Vészhelyzetek megoldására szolgáló segélyek (CHRS) e célért dolgozó csoportok számára		

A társadalmi összetartozást ösztönző cselekvési programok kormánytámogatása ez idáig elsősorban az egyéneknek és a családoknak szóló szolgáltatásokra és támogatásokra helyezte a hangsúlyt, nem pedig a részvételt célzó hálózatokra és egyéb mechanizmusokra, vagy a szakmapolitikát megvalósító intézkedésekre. Ez a nagy szolgáltatók részvételét eredményezheti a Nemzeti Kirekesztés Elleni Tanács (Conseil National de Lutte contre les exclusions) szintjén folyó a szakmapolitikai vitában. A Tanácsot 1998-ban hozták létre a társadalmi kirekesztés elleni törvény életbe lépése idején.

A civil és a kormányzati válaszok egyaránt azt mutatják, hogy ez idáig a szegények és kirekesztettek nem vettek részt a Társadalmi Összetartásról Szóló Nemzeti Cselekvési Tervek kidolgozásában. Ugyanakkor vannak példák olyan kormányzati kezdeményezésekre, amelyeket mind az illetékes minisztérium, mind az Európai Szegénységellenes Hálózat (REALPES) a javulás ígéréteként tekint. Jó példa erre az elkötelezettség a Szegények Konferenciájának megrendezése mellett, amely nyolc körzetben tette lehetővé, hogy a szegények csoportjai véleményüknek adjanak hangot.

Németország: a strukturális mechanizmusok hatóköre

Németországban a „Tanácsadó kör (Beraterkreis)” azokra a speciális tanácsadói csoportokra példa, amelyeket több tagállamban is létrehoztak. Érdekes lenne a konzultációs és a tanácsadói testületek hasznosságának további vizsgálata, többek között abból a szempontból is, hogy milyen mértékben képesek bevonni a szegényeket és kirekesztetteket.

Példa mechanizmusra (nem kormányzati)	Hatókör	Költségvetés
Tanácsadó kör (Beraterkreis) – tanácsadó bizottság a szegénység és gazdagság jelentésekhez, a Nemzeti Cselekvési Terv elkészítéséhez	Nemzeti	Kormány finanszírozás + egyéb források
Fő cél: a civil szervezetek, az önszolgáltató csoportok és más szakértők hozzáértésével segíteni a szegénységről és gazdaságról szóló jelentések és a Nemzeti Cselekvési Tervek tájékozódását és értékelését.		

Az önszolgáltató szervezetek képviselőiből álló Tanácsadó Csoport – amelynek a Nemzeti Cselekvési Tervvel kapcsolatban kikérték a véleményét, s amely sajátos nézőpontból szemléli a részvétel kérdését – rendjében eltér az olyan kormányprogramoktól, mint például a „szociális város (Sozialen Stadt)”, a szociálisan integrált német városi program, amely nagy hangsúlyt fektet a részvételre. A szegények

részvételét megvalósító strukturális mechanizmusok alaposabb tanulmányozása olyan tervezetet és végrehajtási folyamatot igényelne, amely számításba tudná venni a méreteket és a belső kormányzati struktúrákat. A német Szegénységellenes Hálózat válasza ezt így fogalmazza meg:

„A kérdőívre adott teljesebb válasz nemzeti, regionális és helyi szintű kutatásokat igényelne. Ilyen rövid idő alatt nem lehet erre felelni.”

Az EAPN németországi hálózatának válasza azt is hangsúlyozza, hogy a strukturális mechanizmusoknak helyi és regionális szinten kell működniük, és biztosan kell kapcsolódnuk a szövetségi/nemzeti szintekhez, ha kielégítő szintű részvételt és visszacsatolást szeretnénk elérni.

Görögország: A részvétel strukturális mechanizmusainak meghatározása

A Görög Szegénységellenes Hálózat nagyon szigorúan fogta fel a „strukturális mechanizmus” kifejezés értelmét a felmérés összefüggésében, és arra a következtetésre jutott, hogy „nincsenek olyan szervezetek, amelyek kifejezetten a szegénységben és társadalmi kirekesztésben élők politika alakításba és végrehajtásba történő bevonásáért dolgoznának.”

Tendencia, hogy a szegények egyes csoportjait a *többinél jobban* figyelembe veszik. A Görög Szegénységellenes Hálózat szerint ez tetten érhető abban, hogy „a fogyatékosok, az idősek és a nők, működő egyesületeik révén jobban tudják befolyásolni a politikai döntéshozatalt, mint a hajléktalanok, a bevándorlók vagy a gyermeküket egyedül nevelő szülők”. A Görög Szegénységellenes Hálózat kulcsszerepbe került, lévén ez az egyetlen strukturális mechanizmus a nem kormányzati szervezetek között, amely megfelel annak a feltételnek, hogy a részvételi folyamat alapját lerakja. Potenciálisan fennáll a lehetősége, hogy kapcsolatok épüljenek ki közte és a kormány által létrehozott Szociális Védelem Nemzeti Bizottsága között. Ez a Bizottság a legutóbbi választások óta nem működik. Ezen a ponton nem kaptunk több információt a Társadalmi Kirekesztés Elleni Bizottság képviselőjétől.

A Görög Szegénységellenes Hálózat válaszában elismeri „a görög társadalmi alakulat furcsaságait és sajátosságait, valamint a civil társadalom fontos szerepét. Görögország egyike a legmagasabb szegénységi rátával rendelkező 15 régi EU tagállamnak, civil társadalma igen rövid történetre tekint vissza, és jellemzően nem rendelkezik intézményes pozícióval a döntéshozás rendszerében”. A részvétel kérdését „új témának” nevezi, a tapasztalatcserét pedig fontosnak tartja a jó gyakorlatok fejlesztése szempontjából.

Írország: hálózatok hálózata

Az írországi példa a kormányzati és civil kezdeményezések közeli kapcsolatát mutatja be. A Községi, Vidékfejlesztési és Gaeltacht Ügyek Minisztériuma tíz nemzeti szegénységellenes hálózatot finanszíroz, amelyek mindegyike egy-egy speciális csoport bevonásáért dolgozik. Mindegyik nemzeti hálózat autonómiával, identitással rendelkezik mint nem kormányzati szerv, de fejlesztői, intézkedési vagy ügyintézői munkakörű dolgozóira pénzt kap.

Példa mechanizmusra (nem kormányzati)	Hatókör	Költségvetés
Nemzeti Szegénységellenes Hálózatok Programja	Nemzeti	1 450 000 EUR
<p>Fő célkitűzés: A Nemzeti Szegénységellenes Hálózatok segítése lehetőségeik bővítésében a nemzeti szintű szakmapolitikához történő hozzájárulásuk érdekében. A Nemzeti Szegénységellenes Hálózatok fejlesztése annak érdekében, hogy helyi és nemzeti tapasztalataikra alapozva dolgozzák ki intézkedéseiket. Tíz szegénységellenes hálózat működik, amelyek a szegénységben és társadalmi kirekesztésben élők érdekeit képviselik:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Európai Szegénységellenes Hálózat (EAPN), Írország ▪ Közösségi Munkások Szövetkezete (CWC) ▪ Fogyatékkal Élők Fóruma (FPD) ▪ Ír Munkanélküliek Nemzeti Szövetsége (INO) ▪ Ír Vidéki Kapcsolat (IRL) ▪ Ír Vándorcigányok Mozgalma (ITM) ▪ Egyedülálló Szülők Hálózata (OPEN) ▪ Gyermekek jogi Szövetség (CRA) ▪ Ír Menekültek Tanácsa (IRC) ▪ Idős Nők Hálózata (OWN) 		

A pénzügyi támogatás alapkritériuma, hogy a fenti hálózatok bevonják a munkájukba az általuk képviselt csoportokat, közösségépítő szellemben és képviseleti rendszerben működjenek. Emellett feladataik közé tartozik a helyi szegénységellenes akciók és a politika befolyásolás támogatása a tagság körében, amelyet földrajzi és érdekközösségek, valamint szegénységben élők egyének alkotnak. Bár ezek a hálózatok megalapozzák az általuk képviselt speciális csoportok részvételét, még mindig jelentős munkát kell végezni a részvételi folyamat fejlesztése érdekében. A Társadalmi Összetartozásról Szóló Nemzeti Cselekvési Tervről 2002-ben folytatott konzultációról készült jelentés megfogalmazza a részvételi folyamat strukturális feltételei javításának szükségességét.

Olaszország: helyi társadalmi és gazdasági fejlődés

Az Európai Szegénységellenes Hálózat olaszországi Hálózata (CILAP) a „strukturális mechanizmus” szigorú értelméhez ragaszkodott a felmérés kérdéseire adott válaszaiban. Szerintük nincsenek sem olyan kormányzati, sem pedig nem kormányzati szervezetek, amelyek tevékenységükben a szegénységben és a társadalmi kirekesztésben élők problémáit, vitáit és elemzéseit tükröznék. Az alábbi kormányzati kezdeményezést azért szerepeltettük példaként, mert jelezheti a részvétel iránti elkötelezettség fejlődése felé történő elmozdulást. A mechanizmus a nemzeti törvényhozás (328. Törvény) hatását mutatja, amelynek hatására várostervezési sémák („Piani regolatori sociali” – szociális szabályozási tervek) jöttek létre. Ezek a helyi kormányzati mechanizmusok egyfajta decentralizációt próbálnak megvalósítani. A CILAP szerint: „úgy tűnik, néhány nagyvárosban (például Rómában és Nápolyban) és néhány kisebb városban működik a rendszer”. A CILAP, vagyis az Európai Szegénységellenes Hálózat olaszországi szervezete együttműködést tervez a városi szociálpolitika-tervezési programokkal.

Példa mechanizmusra (kormányzati)	Hatókör	Költségvetés
“Piani regolatori sociali” (szociális szabályozási tervek)	Városi	
A 2000-ben elfogadott 328. számú törvény a szociális segélyezés és a helyi szintű szociális ellátórendszer újjászervezéséről háttérrel nyújt közvetítő szervezetek felállításához a helyi projektek tervezéséhez. Egyes helyhatóságok létrehozták “Piani regolatori sociali” (városi szociálpolitikai tervezési modellt), amelyet a helyi közösségek valósítanak meg. Ezek célja, valamennyi résztvevő és érintett bevonásával helyi akciók megvalósítása a szociális és gazdasági fejlődés elősegítése terén.		

A CILAP aktívan együttműködik más, olyan nem kormányzati szervekkel, például a Caritas-szal, amelyek megfelelőit más országokban a részvételt megvalósító mechanizmusok közé sorolták.

Luxembourg: a nem kormányzati szervek részvétele a politika formálásában

A luxemburgi kezdeményezések alapját a már létező törvények és azok módosításai adják. A szegénységben és társadalmi kirekesztésben élők közvetlen bevonása helyett az őket összefogó, nem kormányzati szerveket igyekeznek mozgósítani. Így a Parlament által 2003. májusában elfogadásra benyújtott törvénytervezet lehetővé teszi ezeknek a nem kormányzati szervezeteknek a képviselők általi részvételét a széles érdekeket képviselő Társadalmi Cselekvés Főtanácsában (Conseil Supérieur à l'action sociale). A Főtanács háromévenként jelentést tesz a Parlamentnek a szegénység és a társadalmi kirekesztődés elleni küzdelem szükséges lépéseiről, és javaslatokat tesz az ezekhez vezető intézkedésekre vonatkozóan.

2003. decemberében az új törvény elfogadására várva az ATD–QUART Monde, A.S.T.I. és a CARITAS már szakértőket küldött a Főtanácsba egyik ülésére.

Az ASTI példáját azért szerepeltetjük, mert azáltal, hogy a jogokat hangsúlyozza, rámutat a részvétel egyik fontos feltételére, amely szerint: „a diszkriminációnak nincs helye a párbeszédben és az eszmecserében”. Ez a példa egyike azon kevésnek, amelyik hangsúlyozza az emberi jogok és a diszkriminációellenesség fontosságát.

Példa mechanizmusra (nem kormányzati)	Hatókör	Költségvetés
A nem kormányzati szerv neve: Vendégmunkásokat Támogató Egyesület (A.S.T.I. – Association de Soutien aux travailleurs immigrés) http://www.asti.lu/ Szerződés a kormánnyal (Családi, Szociális és Ifjúsági Minisztériummal – Ministère de la Famille, de la Solidarité sociale et de la Jeunesse)	Nemzeti	kb. 120 000 EUR
Fő cél: A bevándorlók és jogaik védelme, közéleti részvételük előmozdítása. (A menedékjogért folyamodók munkaerőpiaci integrációját szolgáló képzési projektet szintén az EQUAL finanszírozta.)		

A törvény megváltoztatásával a hangsúly eltolódik a szolgáltató-ügyfél viszony felől a döntéshozásban való tágabb részvétel irányába. A nem kormányzati szervezetek tervezésbe és politika-formálásba történő bevonása melletti elkötelezettség része annak a folyamatnak, amely a szolgáltatásokat a civil társadalom nagyobb arányú részvételével kapcsolja össze. Ez azon a nézeten alapszik, mely szerint a szegénységben élők hangja jobban hallatszik, ha az őket képviselő szervezeteken keresztül szólal meg.

Portugália: helyi és regionális együttműködés

A nem kormányzati szervek erőteljes lobbizásának köszönhetően a portugál kormány javaslatot tett a Nem Kormányzati Szervek Fórumának létrehozására. Az EAPN portugál Hálózata szerint e lépés jelentős áttörést jelentett:

„Ha maga a Fórum nem is valósítja meg a szegények közvetlen részvételét, mégis fontos platformot jelent a szegényeket képviselő szervezetek számára, ahol hallathatják hangjukat. Nemzeti Fórum lesz, ahol a nem kormányzati szervezetek lehetőségük lesz a konzultációra és véleményük kifejtésére.” (A kérdőívre adott válasz, EAPN, Portugália, 2004. május)

A kiválasztott példa a portugál kormány regionális és helyi szinten végzett munka iránti elkötelezettségét mutatja be. A kormány pénzügyi támogatása lehetővé teszi, hogy az EAPN irányítsa a szegények bevonását a politikai tervezésbe, megvalósításba és értékelésbe. Ma még túl korai ennek a mozgósításnak az eredményeiről beszélni.

Példa mechanizmusra (nem kormányzati)	Hatókör	Költségvetés
„Részvételre Mozgósítás” EAPN, Portugália	Nemzeti Regionális	82 335,38 EUR
<p>Fő cél: 2002 óta az EAPN portugál szervezete a „Részvételre Mozgósítás” elnevezésű projekt keretében végrehajtott akciókkal igyekszik erősíteni a szegénységben élők részvételét a szegénységellenes intézkedések tervezésében, végrehajtásában és értékelésében. 2003-ban a projekt bekerült a portugál Nemzeti Cselekvési Tervbe, és a portugál kormány finanszírozza. A projekt kísérleti jellegű, és olyan folyamat kezdeti lépéseit jelenti, amelyet az EAPN portugál szervezete koordinál az ország négy régiójában (Port, Braga, Évora és Coimbra).</p>		

Hollandia: kliens vagy polgár?

A hollandiai EAPN szerint a kormány legfontosabb intézkedése a részvétel területén a már egy ideje működő „Kliens Tanácsok” létrehozása volt. Ezek Tanácsok a szolgáltatások felhasználóinak – például az időotthonok, hajléktalanszállók, segélyezettek tanácsai – képviselőit szolgálják.

A Tanácsokat a nemzeti törvényhozás hívta életre, finanszírozásuk regionális és helyi szinteken történik. Az EAPN bevonta a Segélyezettek Nemzeti Képzési Programját (LKU: Landelijke Kadertraining Uitkeringsgerechtigden) az emberek képzésébe, hogy be tudjanak kapcsolódni az Ügyfél Tanácsok munkájába, és befolyásolni tudják a politikai gyakorlatot helyi, regionális és nemzeti szinteken. (Az EAPN Hollandia válasza.) 2004-ben azonban az LKU anyagi okokból nem képezte tovább az Ügyfél Tanácsok résztvevőit. (Valamennyi minisztériumban megszorítások léptek életbe.) Ez azt jelenti, hogy a szegénységben és a társadalmi kirekesztésben élők részvétele nemhogy növekszik, de csökken.

Példa mechanizmusra (Kormányzati)	Hatókör	Költségvetés
Kliens Tanácsok	Nemzeti	
<p>Cél: Az ügyfélcsoportok bevonása a szolgáltatásokba és a szociálpolitikába. Az Ügyfél Tanácsok létrehozása kötelező, de finanszírozásukat regionális, tartományi és helyi kormányzati szinteken kell megoldani.</p>		

Spanyolország: Az elmélettől a gyakorlatig

Spanyolországban mind a kormányzati, mind a civil mechanizmusok gyengék vagy egyáltalán nem léteznek az „afectados (érintettek)” bevonására. Az Európai Szegénységellenes Hálózat úgy értékeli, hogy e tekintetben csupán az ATD-Fourth World-nek van figyelmet érdemlő mondanivalója. A Hálózat, felismerve, hogy tennie kell valamit ebben a kérdésben, létrehozott egy csoportot, amely az EAPN spanyolországi szervezetének újraindítása keretében segíti a társadalmi részvételt. Mindezek alapján és a spanyol delegáció 3. Találkozóán való részvétele alapján szemináriumot rendeznek a részvétel témakörében.

A spanyol Szegénységellenes Hálózat három civil szervezet összefogását találta a részvétel legjobb példájának. Ezek a szervezetek egy diszkrimináció ellenes európai projekten dolgoznak.

Példa mechanizmusra (kormányzati)	Hatókör	Költségvetés
Diszkrimináció ellenes akcióprogram a munka területén, irányítója három civil szervezet.	Nemzeti	
<p>Caritas: A munkahelyi kirekesztéssel fenyegetett – elsősorban – fiatal emberek bevonásának elősegítése. Vöröskereszt: Bevándorlók munkába való bevonását segíti. Fundación Secretariado General Gitano: A roma kisebbség munkába való bevonásán dolgozó szervezet. Ez a három program a foglalkoztatásba való bevonásban látja a szegények és a kirekesztettek részvételének lehetőségét. Ezek a programok jelenleg a megvalósítás szakaszában tartanak.</p>		

Spanyolországban az elképzelések szerint e három program tanulságai szolgálnak majd alapul a részvétel folyamatának további tervezéséhez.

Svédország: A „felhasználók” és a civil társadalom részvétele

A svéd válasz megerősíti, hogy szakadék tátong a kormányzati és nem kormányzati oldal közös törekvései és az eljárások megvalósítása között. A svéd Nemzeti Cselekvési Terv kifejezett szándéka a részvétel terén meglévő szakadékok enyhítése annak érdekében, hogy „a polgárok egyenlőbb esélyekkel induljanak a politikai folyamatok befolyásolására, mint jelenleg.” (Svéd NCST/összartozás, 37. oldal.) A kiválasztott példa azon a javaslaton alapszik, amely szerint szükség van „bizottság felállítására a szociális fejlesztés területén a felhasználói befolyás erősítésére az Egészségügyi és Szociális Minisztériumon belül. Ebben a bizottságban a Társadalmi Kirekesztés Elleni Hálózatnak, a Svéd Helyhatósági Egyesület képviselőinek, valamint az Egészségügyi és Jóléti Nemzeti Tanácsnak főszerepe lenne. (Svédország Nemzeti Cselekvési Terve a Társadalmi Összetartozásért, 41. old.)

Példa mechanizmusra (kormányzati)	Hatókör	Költségvetés
„Bizottság a Felhasználói Befolyásért”	Nemzeti	
Fő cél: konzultációs testületként működni a közszféra, az önkéntes és a felhasználói szervezetek között az összes vonatkozó testület mozgósítására a gazdasági és társadalmi sebezhetőség elleni harc erőfeszítéseinek támogatására.		

A svéd kormány úgy látja, „nehéz megoldani a működőképes, jó gyakorlatok kiterjedt és sikeres cseréjének megszervezését”. A kormány jó gyakorlatnak látja a helyi fejlesztési megállapodásokat, amely elméleti és gyakorlati szinten kapcsolja össze a közösségfejlesztés és helyi szociális fejlesztés gyakorlatát, amely elkötelezett a részvétel mellett, és képes áthatolni a politikai és egyéb ideológiák széles körén.

Egyesült Királyság: decentralizáció

Az Egyesült Királyság válaszában kijelenti, hogy az Egyesült Királyság kormánya „elismeri, hogy a szegénység problémájának hatékony megoldásához széles körű összefogásra van szükség”. Megközelítésének lényege, hogy a felelőségeket a skót és a walesi nemzetgyűlés és az észak-ír közigazgatás hatókörébe utalja.

Példa mechanizmusra (kormányzati)	Hatókör	Költségvetés
Kezdeményezés neve: Partnerség a Társadalmi Összetartozásért http://www.communitiesscotland.gov.uk	Skócia	4,1 m angol font
Fő cél: A szegények és a kirekesztettek bevonása a helyi közszolgáltatások javításába a hátrányos helyzetű területeken		

Az angliai Munka- és Nyugdíjügyi Minisztérium „konzultációban áll a Szociálpolitikai Munkacsoporttal (Social Policy Task Force – SPTF). Az SPTF egy civil szervezetekből álló hálózat/ernyőcsoport, amelyet elsősorban azért hoztak létre, hogy együttműködjön a kormánnyal a Társadalmi Összetartozásról Szóló Nemzeti Cselekvési Tervek kapcsán”. Az EAPN kezdeményezésére létrejött Szociálpolitikai Munkacsoport részese volt a 2003-as NCST kidolgozásának. Ez a későbbiekben a Részvételi Eszköztárat (Participation Toolkit) kidolgozó közös projekthez vezetett, amelynek célja, hogy segítse a szegénységben élők részvételét a további Nemzeti Cselekvési Tervek kidolgozásának folyamatában. Az Egyesült Királyság véleményében szerepel, hogy mennyire lelkesítő a kormányzati és nem kormányzati szervek szoros együttműködése. „A nyitottabb részvételi folyamat jótékony hatása megnyilvánult abban, hogy intézkedések megvalósítását illetően kiemelt bizonyos problémákat a politikaformálók számára. A szegénységben élők közvetlen részvétele nélkül ezeknek a problémáknak egy része kevesebb figyelmet kapott volna.”

Függelék I: Program

Szegények 3. Európai Találkozója	
Program	
Csütörtök, május 27.	Küldöttségek érkezése
19.00	Büfé a Dorint Hotelben
Péntek, május 28.	A konferencia elnöke: Professzor Séamus O' Cinnéide
9.00 - 9.45	Nyitó plenáris ülés <ul style="list-style-type: none"> • Gerry Mangan, az ír elnökség képviselője • Maria Arena, a szociális integráció, a nagyvárosi politika, az esélyegyenlőség és a köztisztviselés minisztere, (Ministre de l'Intégration Sociale, Politique des Grandes villes, Egalité des Chances et Fonction Publique), Belgium • Marie-Josée Jacobs, családjogi, szociális és ifjúsági miniszter, Luxembourg • Odile Quintin, Foglalkoztatási és Szociális Ügyek Főigazgatóságának főigazgatója, Európai Bizottság • Isabelle Leborgne, Nemzetközi Gazdasági és Szociális Partnerség Szövetsége (Association Action Partenariat International Economique et Social) a 2. Találkozó résztvevője
9.45 – 10.15	Tea/Kávé
10.15 – 13.00	Műhely 1: Bevezetések és tapasztalatcserék: <ul style="list-style-type: none"> • Az 1. és 2. Találkozó rövid összefoglalása • A résztvevők bemutatkoznak, bemutatják szövetségeiket/civil szervezeteiket, valamint sikereiket és az előttük álló feladatokat, nehézségeket • A felmerült témák közös egyetértéssel történő megfogalmazása a plenáris záró üléshez intézendő kérdések formájában
13.00 – 14.30	Ebéd
14.30 – 16.00	Műhely 2: Részvétel – Mi a gyakorlat? <ul style="list-style-type: none"> • A felmérés főbb eredményeinek bemutatása • A felmérés egy példájának ismertetése (vita) • A résztvevők közvetlen tapasztalatainak megvitatása a részvétellel kapcsolatban
16.00 – 16.30	Tea/Kávé
16.30 – 17.30	Műhelyek folytatása <ul style="list-style-type: none"> • Nyílt vita a részvételről

Este	Vacsora, RESIDENCE PALACE, Rue de la Loi 155 Ellátás: BOUILLON DE CULTURES , Képzés és Szociális Integráció Brüsszeli szervezete Ír zene – Siomon O DONNGHAILE Afrikai zene – Federation Hope for Africa
Szombat, május 29.	Konferencia elnök: Séamus O’CINNÉIDE professzor
9.15 – 10.15	Műhely 3: A plenáris ülésnek szánt anyag összeállítása
10.15 – 10.45	Tea/Kávé
10.45 – 13.15	Plenáris ülés <ul style="list-style-type: none"> • Jelentés más elnökségi eseményekről Sandra Christian, EAPN Hollandia • Jelentések és kérdések a műhelymunkából • A Panel válaszai • Nyílt vita Panel tagjai: <ul style="list-style-type: none"> • Mary Coughlan, szociális és családügyi miniszter, Írország • Maria Arena, a szociális integráció, a nagyvárosi politika, az esélyegyenlőség és a köztisztviselés minisztere (Ministre de l’Intégration Sociale, Politique des Grandes villes, Egalité des Chances et Fonction Publique), Belgium • Armindo Silva, Európai Bizottság Foglalkoztatási és Szociális Ügyek Főigazgatósága, Társadalmi Kirekesztés Részleg, részlegvezető • Brigitte Weinandy, AZ EU Szociális Védelmi Bizottság tagja, a Családi, Szolidaritási és Ifjúsági Minisztérium főtanácsosa (Conseiller de direction 1ère classe, Ministère de la Famille, de la Solidarité et de la Jeunesse - Service national d'action sociale), Luxemburg • Ludo Horemans, az Európai Szegénységellenes Hálózat alelnöke
13.15 – 13.30	Closing Plenary <ul style="list-style-type: none"> • Mary Coughlan, T.D., szociális és családügyi miniszter, Írország • Maria Marinakou, EAPN, elnök • Elnöki zárszavak
13.30	<ul style="list-style-type: none"> • Közös fényképezkedés • Ebéd
14.30	Résztevők elutazása